

Happy Smart Cities

TÉMA ČÍSLA

SME EFEKTÍVNI PRI VYUŽÍVANÍ EUROFONDŮ?

ROZHOVOR

Samosprávy potrebujú viac rozhodovania v území a jednoduchšie pravidlá

str. 3

ZO ŽIVOTA SCK

Európske fondy z pohľadu samospráv

str. 8

ROZHOVOR

Prečo je spolupráca fariiek a samospráv prirodzeným partnerstvom

str. 15

V ČOM SA MUSÍME POUČIŤ Z PREDCHÁDZAJÚCICH PROGRAMOVÝCH OBDOBÍ?

Mestá a obce, univerzity, výskumné ústavy, štátna správa aj podnikatelia vždy s veľkými očakávaniami sledujú začiatok nového eurofondového obdobia. Prídu nové peniaze, rozbehnú sa projekty, vzniknú nové príležitosti. Možno by sme si však pred začiatkom ďalšieho obdobia mali položiť inú otázku: Naučili sme sa už európske peniaze využívať efektívne?

Nie je otázkou, či eurofondy Slovensku pomáhajú. Pomáhajú. Sú jedným z najvýznamnejších zdrojov verejných investícií a majú preukázateľný vplyv na ekonomický rast, infraštruktúru aj kvalitu života.

Otázkou je, či z každej miliardy eur, ktorú máme k dispozícii, dokážeme vytvoriť takú hodnotu, akú by sme mohli.

Čísla totiž ukazujú nepríjemne sa opakujúci obraz.

Programové obdobie 2021 – 2027 začalo v januári 2021. Program Slovensko však Európska komisia schválila až v novembri 2022 a prvá výzva bola vyhlásená až v júni 2023. Prakticky teda uplynulo dva a pol roka, kým sa nový systém začal reálne rozbiehať.

A vyhlásením výzvy sa investícia ešte iba začína. Nasleduje príprava a predloženie projektu, jeho hodnotenie a schvaľovanie, verejné obstarávanie a až potom samotná realizácia. Pri väčších investičných projektoch tak od vyhlásenia výzvy po hotové dielo môžu uplynúť ďalšie roky.

Podobný problém sme pritom nezažili prvýkrát.

Ešte v júli 2023 zostávalo Slovensku zo starého programového obdobia vyčerpať približne **3,7 miliardy eur**. Nasledoval obrovský finiš, presuny zdrojov, zmeny projektov a snaha zachrániť maximum peňazí pred skončením obdobia.

A práve tu možno leží jeden z najväčších problémov slovenských eurofondov.

PRVÉ ROKY ČAKÁME. POSLEDNÉ ROKY NAHÁŇAME.

Medzitým rastú ceny, menia sa potreby miest a regiónov, niektoré projekty zastarávajú a predlžuje sa verejné obstarávanie. A namiesto otázky „*ktorý projekt prinesie najväčší úžitok?*“ začne postupne dominovať otázka „*čo ešte dokážeme stihnúť a vyčerpať?*“

To je presný opak strategického investovania.

Niečo teda nie je v poriadku v samotnom spôsobe nášho uvažovania o eurofondoch.

Eurofondy by nemali byť prostriedkom na zaplňanie dier, ktoré vznikli nedostatkom vlastných investícií štátu či samospráv. A už vôbec by ich vyčerpanie nemalo byť cieľom samo osebe.

Cieľom nemá byť vyčerpať 100 percent peňazí. Cieľom má byť vytvoriť za ne čo najväčšiu a čo najtrvalejšiu hodnotu.

To je zásadný rozdiel.

A znamená to aj obrátiť doterajšiu logiku.

Nemali by sme čakať na výzvu a potom rozmýšľať, aký projekt do nej napasujeme. Mali by sme vedieť, čo Slovensko, regióny a mestá potrebujú – a potom pre kvalitne pripravené projekty hľadať najvhodnejší zdroj financovania.

Nové programové obdobie sa preto nemá začínať prvou výzvou. Musí sa začať oveľa skôr.

Projektmi.

Prioritami.

Dátami.

A najmä jasnou predstavou, čo chceme za európske peniaze na Slovensku zmeniť.

DÔVOD NA OPATRNÝ OPTIMIZMUS

Objektívne však treba povedať, že príprava ďalšieho programového obdobia dáva dôvod na určitý optimizmus.

Predovšetkým preto, že sa začala podstatne skôr. Vláda vytvorila samostatnú pozíciu splnomocnenca pre prípravu nového programového obdobia a diskusia sa tak môže začať ešte predtým, než budú na stole konkrétne výzvy.

To je dôležitá zmena.

Ak sa ju podarí naplniť v praxi, príprava sa nebude začínať otázkou „*aké výzvy vypíšeme?*“, ale otázkou „*aké problémy potrebujeme vyriešiť?*“

A až potom majú nasledovať kvalitne pripravené projekty, jasné priority štátu a regiónov, dáta, pilotné overovanie riešení a zásobník projektových zámerov pripravených tak, aby mohli byť spustené krátko po otvorení príslušného financovania.

Druhou pozitívnou zmenou môže byť väčší dôraz na **výsledok investície**.

Nestačí povedať, koľko miliárd sme zamzmluvnili a koľko percent alokácie sme vyčerpa-

li. Potrebujeme vedieť, čo tieto miliardy priniesli.

Koľko nových pracovných miest vzniklo? O koľko sa zvýšila produktivita? Zlepšila sa dostupnosť dopravy? Znížila sa energetická náročnosť? Zlepšila sa kvalita verejného priestoru? Sú naše mestá odolnejšie voči klimatickej zmene? Zlepšila sa kvalita života ich obyvateľov?

Inými slovami: prestaňme merať iba peniaze, ktoré do systému vstúpili. Začnime merať hodnotu, ktorá z neho vystúpila.

Ak sa tieto dva princípy – **včasná príprava kvalitných projektov a meranie ich skutočného prínosu** – podarí preniesť z deklarácií do praxe, môže byť nasledujúce programové obdobie naozaj iné.

Ale bude si to vyžadovať ešte jednu zmenu.

Štát nemôže pripravovať nové programové obdobie sám. Pri jednom stole musia sedieť mestá a regióny, univerzity a výskumné organizácie, podnikatelia, odborné organizácie aj samotné ministerstvá. Pretože práve tam vznikajú projekty, ktoré budú o niekoľko rokov rozhodovať o tom, či európske miliardy iba minieme, alebo ich skutočne **investujeme**.

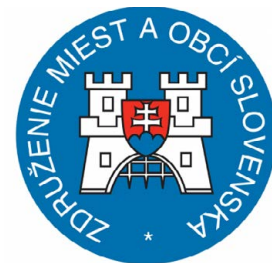
To je rozdiel, na ktorom záleží.

Eurofondy totiž nie sú úspešné vtedy, keď ich dokážeme vyčerpať. Úspešné sú vtedy, keď po nich zostane lepšia krajina.

Vladimír Jurík

Samosprávy potrebujú viac rozhodovania v území a jednoduchšie pravidlá

Nové programové obdobie 2028 – 2034 sa pripravuje už dnes a mestá a obce chcú byť pri jeho nastavovaní aktívnym partnerom. Skúsenosti z predchádzajúcich rokov ukazujú, že problémom nie je len objem dostupných financií, ale aj zdĺhavá administratíva, časový nesúlad medzi výzvami a realizáciou projektov či rozdielne možnosti veľkých miest a malých obcí. O tom, čo by sa malo v budúcom systéme eurofondov zmeniť a na čo by sa mali samosprávy pripraviť už teraz, sme sa rozprávali s primátorom mesta Partizánske Jozefom Božikom, predsedom Združenia miest a obcí Slovenska (ZMOS).

Počas uplynulých programových období sa opakovane objavovala kritika systému eurofondov. Ktoré problémy podľa Vás samosprávy pociťovali najviac?

Ak by som to mal zhrnúť z pohľadu miest a obcí, najväčším problémom nebol nedostatok dobrých projektov. Problémom bol často systém medzi pripraveným projektom a jeho realizáciou. Samosprávy dlhodobo pociťovali najmä zdĺhavé nastavovanie nových programových období, oneskorené vyhlásovanie výziev a následne kratší čas na samotnú realizáciu projektov. Výsledkom bol opakujúci sa tlak na zrýchlené čerpanie najmä v závere programového obdobia. Situáciu navyše komplikovala náročná a zdĺhavá administratíva, dlhé rozhodovacie a kontrolné procesy a nedostatočná predvídateľnosť podmienok.

Mesto alebo obec pritom musí ešte pred realizáciou projektu vyriešiť majetkové vzťahy, pripraviť projektovú dokumentáciu, zabezpečiť potrebné povolenia, verejné obstarávanie aj spolufinancovanie. Ak medzi prípravou projektu, vyhlásením výzvy, schválením žiadosti a začiatkom realizácie uplynie príliš dlhý čas, menia sa ceny, technické podmienky a niekedy aj samotné potreby územia. Aj dobre pripravený projekt sa tak môže predražiť alebo dostať pod časový tlak.

Nie je to iba skúsenosť samospráv. Najvyšší kontrolný úrad vo svojej komplexnej správe za roky 2004 – 2025 medzi problémami slovenského systému eurofondov pomenoval byrokráciu, slabú koordináciu a nedostatky v riadení a kontrole. Za približne dve desaťročia pritom Slovensko získalo z európskych zdrojov približne 25,6 miliardy eur.

A práve v mestách a obciach najlepšie vidíme, aký význam tieto peniaze majú. Vďaka eurofondom sa realizujú investície za státisíce až milióny eur do vodovodov, kanalizácií, škôl, ciest, sociálnej infraštruktúry či obnovy verejných budov. Projekty, ktoré by mnohé samosprávy zo svojich vlastných rozpočtov neboli schopné financovať.

Čo podľa Vás bolo v praxi najväčšou brzdou prípravy a realizácie projektov v rámci súčasného programového obdobia?

Najväčšou brzdou bol podľa mňa časový nesúlad medzi plánovaním, vyhlásením

výziev, hodnotením projektov a ich samotnou realizáciou.

Program Slovensko má alokáciu približne 12,59 miliardy eur. K 31. máju 2026 bolo vo výzvach sprístupnených už 11,56 miliardy eur, teda takmer 92 % programu. Zazmluvnených bolo 8,46 miliardy eur, ale skutočné čerpanie predstavovalo 2,29 miliardy eur, teda 18,21 %. Slovensko síce už v máji splnilo pravidlo N+3 pre rok 2026, čo je pozitívne, ale rozdiel medzi vyhlásenou alokáciou, zazmluvnením a reálnym čerpaním veľmi dobre ukazuje, kde vzniká úzke miesto.

Európska komisia navyše vo svojej správe o Slovensku z júna 2026 konštatuje, že implementácia kohéznej politiky u nás zostáva pod priemerom EÚ, a to pri výbere projektov aj pri platbách. Pre samosprávu pritom nie je rozhodujúce, koľko miliárd máme formálne vo výzvach. Rozhodujúce je, kedy sa z projektu stane škola, cesta, kanalizácia, sociálne zariadenie alebo zrekonštruovaná verejná budova. Preto potrebujeme kratšie hodnotenie, realistické harmonogramy a kontinuálnu projektovú prípravu.

Mnohé obce hovoria o príliš zložitej administratíve a nepredvídateľných pravidlách. Čo by sa malo zmeniť, aby sa starostovia a primátori mohli viac venovať rozvoju svojich samospráv než administratívne?

Potrebujeme obrátiť filozofiu systému. Kontrola musí zostať dôsledná, ale nesmie znamenať, že poctivý prijímateľ je preventívne zaťažovaný desiatkami povinností len preto, že systém nevie odlišiť rizikový projekt od štandardného. Údaj, ktorý už verejná správa má, nesmie od obce požadovať druhýkrát. Potrebujeme jeden informačný systém, jednotnú metódu, stabilné podmienky výzvy a jasné lehoty aj pre poskytovateľa, nielen pre žiadateľa.

Veľmi dôležitá je predvídateľnosť. Len harmonogram výziev Programu Slovensko bol opakovane aktualizovaný, pre rok 2025 existovalo viacero verzií a rovnako sa počas roku 2026 harmonogram ďalej menil. Samotná aktualizácia je niekedy nevyhnutná, ale obec potrebuje vedieť plánovať investície niekoľko rokov dopredu, nie niekoľko týždňov. Viac by sme mali

využívať paušálne a zjednodušené vykazovanie nákladov, štandardizované jednotkové ceny, rizikovo orientované kontroly a princíp „jedenkrát a dosť“ pri dokladoch. Aj Európska komisia smeruje pri budúcom rozpočte k harmonizovanejšiemu a jednoduchšiemu pravidlám.

Naším cieľom nie je menej kontroly. Naším cieľom je menej zbytočnej administratívy a viac kontroly výsledku.

Menšie samosprávy často nemajú dostatočné personálne ani odborné kapacity. Ako by mal štát zabezpečiť, aby mali rovnakú šancu čerpať európske prostriedky ako väčšie mestá?

Toto je zásadná otázka rovnosti príležitostí. Obec s niekoľkými stovkami obyvateľov nikdy nebude mať vlastné oddelenie eurofondov, právnikov, verejného obstarávateľa, stavebných odborníkov a projektových manažérov. A nemôžeme ju za to trestať tým, že jej formálne otvoríme rovnakú výzvu ako stotisícovému mestu a povieme, že podmienky sú rovnaké.

Európska komisia v správe o Slovensku z roku 2026 priamo upozorňuje, že veľký počet malých obcí s obmedzenými administratívnymi kapacitami a nedostatočnými zdrojmi obmedzuje investičné plánovanie a schopnosť čerpať európske fondy.

Riešením je zdieľaná odborná kapacita. Slovensko už tento princíp skúša prostredníctvom centier zdieľaných služieb. Pilotne

bolo určených 22 centier v menej rozvinutých regiónoch, pričom ich úlohou je spájať odborné kapacity pre viac obcí. Riešením je aj nastavenie výziev pre malé obce napríklad do 500 obyvateľov formou „mikroprojektov“, keďže tieto obce sú limitované v prístupe k veľkoobjemovým projektom už len samotným spolufinancovaním. Napríklad v tomto programovom období výška projektu z Integrovaných územných investícií začínala na úrovni 200 mil. eur, čo je pre malé obce nedosiahnuteľné z pohľadu spomínaného spolufinancovania.

ZMOS dlhodobo upozorňuje na potrebu silnejšieho zapojenia samospráv do prípravy nového programového obdobia. Reflektovali doterajšie výzvy podľa Vás skutočné potreby územia? Ako zabezpečiť, aby boli budúce výzvy aktuálne a podporovali aj inovácie?

Bolo by nespravodlivé povedať, že doterajšie výzvy potreby územia nereflektovali. Mnohé áno. Máme projekty ciest, chodníkov, škôl, sociálnych služieb, energetických úspor či environmentálnej infraštruktúry, ktoré obyvatelia reálne potrebujú. Napríklad len výzva na regionálnu mobilitu a miestne komunikácie mala alokáciu takmer 175 miliónov eur a financujú sa z nej projekty v konkrétnych obciach.

Problém vzniká vtedy, keď sa potreba územia musí prispôbiť výzve namiesto toho, aby sa výzva prispôbila reálnym potrebám územia.

Práve preto považujeme integrovaný územný prístup za správny smer. O investíciách musí vo väčšej miere rozhodovať územie a nie iba jednotlivé rezorty v Bratislave.

Pri období 2028 – 2034 je to ešte dôležitejšie. Európska komisia navrhuje jeden Národný a regionálny partnerský plán, v ktorom sa má prepájať kohézná politika, sociálna politika, poľnohospodárstvo a ďalšie oblasti. Tento plán má byť pripravovaný v partnerstve so samosprávami a regiónmi.

Budúce výzvy musia mať zároveň priestor reagovať na nové veci: umelú inteligenciu, energetiku, klimatickú odolnosť, modernú mobilitu či demografické zmeny. Preto nemôžeme v roku 2027 definitívne naplánovať každé euro až do roku 2034. Potrebujeme aj flexibilnú rezervu na nové potreby a inovácie a jej garanciu, že zostane pre miestnu územnú samosprávu.

Na aké oblasti by sa malo nové programové obdobie z pohľadu miest a obcí zamerať prednostne?

Naším kritériom musí byť jednoduchá otázka: Čo bude mať najväčší vplyv na kvalitu života obyvateľa v konkrétnej obci alebo meste?

Prvou oblasťou je základná infraštruktúra, a to voda, kanalizácie, cesty, mosty, verejná doprava a bezpečný verejný priestor. Aj v roku 2026 máme na Slovensku územia, kde riešime problémy, ktoré mali byť vyriešené pred desaťročiami. Druhou sú školy a vzdelávacia infraštruktúra. Mestá a obce sú zriaďovateľmi materských a základných škôl, preto reforma vzdelávania musí ísť ruka v ruku s investíciami do budov, telocviční, energetiky, digitálneho vybavenia a bezpečnosti. Túto požiadavku ZMOS presadzuje aj pri príprave obdobia 2028 – 2034. Treťou oblasťou je energetická bezpečnosť a klimatická odolnosť, ako obnova verejných budov, lokálna energetika, hospodárenie s vodou, ochrana pred povodňami a prehrievaním miest. Ďalej sociálne a zdravotné služby, dostupné bývanie, revitalizácia brownfieldov, moderná mobilita, digitalizácia, kybernetická bezpečnosť a inovácie. A osobitne musíme riešiť územia s marginalizovanými komunitami a regióny, ktoré dlhodobo zaostávajú.

Budúce eurofondy nesmú financovať izolované projekty, mali by financovať fungujúce územie.

Ak by ste mohli zmeniť tri veci v systéme financovania z európskych fondov, ktoré by to boli?

Ak mám vybrať iba tri, boli by veľmi konkrétne.

Po prvé – viac finančných prostriedkov a rozhodovania priamo do územia, s ich spravodlivým a rovnomerným rozdelením naprieč Slovenskom podľa počtu obyvateľov – na princípe per capita, aby mal každý región a každá samospráva primeraný prístup k zdrojom bez ohľadu na svoju veľkosť, polohu či vyjednávaciu silu. ZMOS presadzuje, aby v období 2028 – 2034 išlo minimálne 30 % európskej alokácie do miestnej a regionálnej samosprávy. Pri dnes diskutovanom objeme pre Slovensko by to predstavovalo približne šesť miliárd eur. Podľa aktuálneho návrhu by Slovensko mohlo mať v novom Národnom a regionálnom partnerskom pláne približne 19,9 miliardy eur, ale definitívna suma ešte nie je schválená.

Po druhé – stabilné a jednoduché pravidlá. Jedna metodika, jeden informačný systém, minimum zmien počas výzvy, pevné termíny na hodnotenie a väčšie využívanie zjednodušeného vykazovania.

Po tretie – financovať aj schopnosť projekt pripraviť a realizovať.

Nestačí obci povedať, že má nárok na miliónový projekt. Musíme jej pomôcť zabezpečiť projektovú dokumentáciu, verejné obstarávanie, odborné kapacity, predfinancovanie a primerané spolufinancovanie.

Čo by ste odkázali starostom a primátorom, ktorí sa budú pripravovať na nové programové obdobie a budúce výzvy?

Moja prvá rada je nečakať s plánovaním rozvoja územia, a teda ani na samotné výzvy.

Rok 2028 sa môže zdať ďaleko, ale z pohľadu kvalitnej investície je prakticky zajtra. Dobre pripravené strategické a územné plánovanie vytvára podmienky na efektívnejšie využitie eurofondov a zároveň zabezpečuje, že investície vychádzajú zo skutočných potrieb územia a z dohody jeho aktérov. To prináša aj väčšiu transparentnosť a predvídateľnosť.

Projekt, pri ktorom sú vysporiadané pozemky a majetkové vzťahy, pripravené povolenia, projektová dokumentácia, realistický rozpočet a jasne definovaný prínos pre obyvateľov, má podstatne väčšiu šancu na úspešnú a rýchlu realizáciu. Zároveň však platí, že aj dobre pripravený projekt môže doplatiť na príliš dlhé vyhlasovanie výziev či rozhodovanie o žiadostiach. Časové prieťahy totiž zvyšujú ceny, náklady na aktualizáciu dokumentácie a skracujú priestor na samotnú realizáciu.

Druhá rada je plánovať potrebu, nie dotáciu. Najprv si povedzme, čo bude obec alebo mesto potrebovať o päť či desať rokov, či je to škola, kanalizácia, sociálna služba, energetická obnova, bývanie alebo doprava a až následne hľadáme najvhodnejší spôsob financovania.

Tretia rada je spolupracovať. Mnohé problémy sa nekončia na hranici katastra. Doprava, odpady, sociálne služby, školstvo, energetika či cestovný ruch často dávajú väčší zmysel, ak ich rieši viacero samospráv spoločne a v kontexte celého funkčného územia.

A ZMOS musí byť v tomto procese partnerom miest a obcí. Preto už dnes rokujeme s vládou, MIRRI SR, Európskou komisiou aj regionálnymi partnermi a presadzuje také nastavenie nového programového obdobia, aby žiadne mesto ani obec nezostali mimo možnosti budúceho rozvoja.

Najdôležitejšie je, aby sme rok 2028 nezačínali otázkou, čo chceme financovať. Do nového programového obdobia musíme vstupovať s jasnými prioritami územia a pripravenými projektmi.

EUROFONDY OČAMI MIEST:

menej byrokracie, viac dôvery a zodpovednosti

Eurofondy sú pre slovenské mestá jedným z najdôležitejších zdrojov investícií, ich využívanie však dlhodobo sprevádza vysoká administratívna záťaž, zdĺhavé procesy a komplikované kontroly. Pred prípravou nového programového obdobia 2028 – 2034 preto stojí otázka, či sa podarí systém nastaviť tak, aby mestá mohli pružnejšie reagovať na svoje reálne potreby – od klimatekovej odolnosti a energetiky až po veľké infraštruktúrne projekty.

O skúsenostiach slovenských miest so súčasným systémom eurofondov, jeho najväčších slabínach a o tom, čo by sa malo v novom programovom období zmeniť, sme sa rozprávali s Richardom Rybníčkom, prezidentom Únie miest Slovenska.

Slovenské mestá realizovali za posledné roky množstvo projektov financovaných z eurofondov. Aké najväčšie systémové prekážky ste pri ich príprave a realizácii identifikovali?

Najväčšími prekážkami pri projektoch financovaných z eurofondov sú zdĺhavá administratíva, a niekedy až nekonanie na strane štátu, opakované a neúčelné kontroly, najmä verejného obstarávania. „Preventívna nedôvera“ voči konaniu samosprávy, ktorá sa rieši prehnanou byrokraciou, je dlhodobo neopodstatnená. Áno, aj na strane samosprávy sú chyby, dokonca aj vedomé konanie, kde sú eurofondy zneužívané, ale namiesto priameho označenia a potrestania vinníka sú spochybňované kroky všetkých predstaviteľov samosprávy, hoci pomer delikventných projektov k celkovému projektom je minimálny.

Čo podľa Vás bolo v praxi najväčšou brzdou realizácie projektov v rámci súčasného programového obdobia?

Súčasný programový obdobia najviac ovplyvňovali personálne zmeny na čele rezortu. Každá zmena znamenala zastavenie procesov, ich zmeny a nekonečné opakovanie už známych informácií. Navyše, aj keď mal byť celý proces iný a jednoduchší, nakoniec bola samospráva pri vyhlasovaní výziev posledná a štát prioritizoval národné projekty, ktoré sám realizoval.

Často zaznieva, že výzvy nereflektovali reálne potreby miest. Súhlasíte s tým? Ako zabezpečiť, aby budúce výzvy lepšie reagovali na aktuálne potreby samospráv a podporovali aj inovácie?

Rozumiem tomu, že podmienky pre čerpanie eurofondov majú rôzne obmedzenia. Ich celkové plnenie však oveľa viac ovplyvňujú veľké štátne projekty, napríklad tematická koncentrácia – napriek tomu tieto obmedzujúce pravidlá boli uplatňované aj na samosprávy. Samospráva tak často nemohla projektami riešiť to, čo najviac potrebovala, ale realizovala projekty v oblastiach, kde boli finančné zdroje.

Myslím že je nevyhnutné zvýšiť dôveru voči samospráve, najlepšie pozná čo potrebuje, nechať jej pri rozhodovaní viac voľnosti. Som si vedomý toho, že nie všetci moji kolegovia v samospráve majú dostatok vedomostí o problematike eurofondov, ale toto nie je neprekonateľná prekážka a vysporiadali by sa s tým.

Mestá dnes čelia novým výzvam – klimatickým zmenám, digitalizácii, energetickej transformácii či rastúcim nákladom na verejné služby. Dokáže súčasný systém eurofondov na tieto potreby dostatočne reagovať?

Dnes poznáme rámcové informácie o tom ako bude nové programové obdobie nastavené. Nepoznáme ani objem peňazí ani spôsob implementácie, ktorý bude uplatnený. Tieto témy by malo nové programové obdobie riešiť, ale či dokáže reálne reagovať na naše potreby, to je dnes predčasné hovoriť.

Únia miest Slovenska dlhodobo presadzuje, aby boli mestá partnerom štátu pri nastavovaní pravidiel. Akú úlohu by podľa Vás mali mať mestá pri príprave budúceho programového obdobia a tvorbe nových eurofondových programov?

Do prípravy budúceho programového obdobia a tvorby nových eurofondových programov sme zapojení, venujeme tomu veľa času a personálnych kapacít. Či sa to zohľadní vo výsledku a do akej miery budú skúsenosti miest a názory na to, čo mestá potrebujú, vo finálnej podobe zohľadnené, to dnes neviem povedať.

Participáciu totiž môžete naozaj predstierať, všetkých tým zamestnávať, ale výsledok môže byť úplne iný, ako očakávate. Je nespochybniteľné, že mestá sú v území kľúčové pre jeho rozvoj, ekonomický rast, poskytovanie služieb obyvateľom v širšom regióne. Je tragédiou, že eurofondy sú prakticky jediné investičné prostriedky, ktoré na Slovensku máme. Potom sa hráme hru - kto z koho. Objavujú sa tiež názory, že sa eurofondy majú deliť podľa počtu obyvateľov – toto je pre mňa neprijateľné. Lebo potom „každý dostane skoro nič a pohne sa nikam“. Som presvedčený, že prostriedky by mali ísť tam, kde výsledok v zlepšení kvality života pocíti čo najširšia skupina obyvateľov.

Na aké oblasti by sa malo nové programové obdobie z pohľadu slovenských miest zamerať prednostne?

Na doriešenie problémov, ktoré slovenské mestá najviac trápia a limitujú ich rozvoj. Dnes je zvyšovanie klimatekovej odolnosti budovaním komplexných riešení na mieste – od rekonštrukcie budov pre zníženie energetickej náročnosti a zlepšenie tepelných vlastností – nielen kúrenie ale aj chladenie, rekonštrukcie ciest a chodníkov tak, aby vydržali častejšie extrémne teplotné zmeny, aby umožnili presun obyvateľov v tieni, rozširovanie zelene a parkov, podpora vodozádržných opatrení a zavlažovania, aby sme vedeli obyvateľom umožniť prežiť extrémny, ktoré sú výsledkom klimatekovej zmeny. Druhá oblasť je vyriešenie problémov, ktoré limitujú rozvoj miest – najmä väčšie infraštruktúrne projekty, prekládka ciest, budovanie mostov – všetko, čo je nad rozpočtové možnosti samospráv.

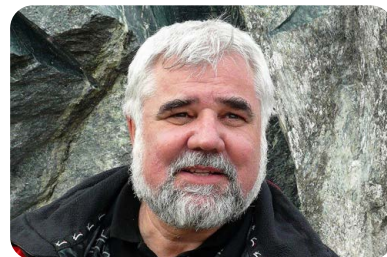
Predstavte si, že by ste mali možnosť presadiť jednu zásadnú reformu systému čerpania eurofondov. Čo by to bolo a prečo?

Debyrokratizácia. Nie o nej hovoriť, ale urobiť ju a odstrániť krízu dôvery a súčasne zvýšiť zodpovednosť. Toto by pomohlo riešiť to, čo naozaj potrebujeme a čo by skrátilo čas na realizáciu.

Petronela Klačanská

Škrtnúť inovácie neznamená ušetriť

Nové programové obdobie sa práve píše a rozhodne o tom, či sa slovenské samosprávy konečne naučia inovovať, alebo ďalších sedem rokov budú nakupovať riešenia, ktoré si nikto vopred neoveril. O práve na experiment, o Living Laboch, ktoré vo Fínsku fungujú dvadsať rokov, aj o podzemných parkovacích domoch, ktoré môžu slúžiť ako kryty civilnej ochrany, som sa rozprával s Vladimírom Juríkom, zakladateľom Smart Cities klubu.

Ako hodnotíš končiacie programové obdobie z pohľadu inovácií a samospráv?

Postavili sme veľa a naučili sa málo. Peniaze išli najmä do rekonštrukcií majetku, potvrdil to aj NKÚ, keď pri integrovaných investíciách konštatoval, že šlo väčšinou o jednotlivé modernizácie bez širšieho strategického presahu. Inovácia v tom systéme nemala kolónku, nedalo sa financovať overenie riešenia, len jeho nákup. Tak sa kupovali riešenia, ktoré si nikto vopred nevyskúšal, a potom sa roky vysvetľovalo, prečo nefungujú. Problém je v tom, že situácia sa opakuje v rámci každého programového obdobia. Ako keby sme nie dostatočne vnímali, čo mestá a obce potrebujú. Na druhej strane - mestá a obce 'prispôsobujú svoje investičné priority možnostiam ich zdrojového krytia. Ako keby nepracovali s víziou rozvoja mesta, obce. Asi by sa viac mali pobiť o to, čo reálne potrebujú financovať a nie iba pasívne čakať na výzvy.

Čo by sa malo v novom období zmeniť predovšetkým?

Aby v pláne existovalo právo na experiment. Konkrétne vyčleniť malú, ale garantovanú obálku na pilotné overenie pred veľkou investíciou, uznať náklady na testovanie ako oprávnený výdavok a otvoriť samosprávam inovatívne verejné obstarávanie vrátane rezervy na riziko, teda počítať s tým, že časť pilotov nepadne podľa očakávaní a nebude to pre samosprávu znamenať vracanie peňazí. Ak sa od každého eura žiada istota výsledku dopredu, **systém logicky vyberie to najnudnejšie riešenie**. A pri prechode na model N+1 sa už nebude čakať na nikoho, kto príde s nápadom až po vyhlásení výzvy. Systém by nemal byť nastavený tak, aby sa mestá báli experimentovať. To ale súvisí trochu aj s našou mentalitou.

Living Laby sú naša dlhoročná téma. Vysvetli ich bez odborného žargónu.

Dlhodobo hovoríme o tom, že inovácie sa majú zavádzať cez Living Laby, a robíme to vo vlastných projektoch aj v bežnej osвете. Living Lab je kus reálneho územia – ulica, verejný priestor, budova, škola či sídlisko, kde sa riešenie vyvíja, nastavuje a skúša spolu s obyvateľmi, univerzitou a súkromným sektorom. Neoveruje sa technológia, ale to, či ju ľudia použijú, ako ju prispôbiť ich potrebám aj potrebám samosprávy a ako ju potom rozšíriť do ďalších častí samosprávy alebo do iných priestorov. Súčasťou overenia sú aj prevádzkové náklady a dlhodobá udržateľnosť, teda či sa riešenie dá ďalej rozvíjať a dopĺňať o nové funkcie. Vyjde to ekonomicky výhodnejšie, než kúpiť riešenie pre celú samosprávu a až potom zistiť, že nefunguje. Zo študijnej cesty do Fínska sme si priniesli jednoduchý princíp 3x open: **otvorené dáta, otvorený softvér, otvorené inovácie**, ktorý zabezpečí interoperabilitu. **Vo Fínsku využívajú Living Laby už dvadsať rokov – my stále**

zvažujeme. Tak, ako sme zaspali s inovačnými centrami, tak zaspíme zrejme aj s Living Labmi. Pritom na to, že Living Laby predstavujú jednu z najefektívnejších investícií, upozorňuje Smart Cities klub pri každej príležitosti.

So splnomocnencom Šimkom ste viackrát hovorili o tom, že Smart Cities klub je pripravený zapojiť sa do konzultácií k príprave nového programového obdobia. S čím konkrétne prichádzame?

Práve sa píše dokument na sedem rokov a inovačný rozmer sa doň buď dostane teraz, alebo nikdy. Neprichádzame s pripomienkami, ale s návrhmi opatrení – máme spracovaných šesť možných programových pilierov pre samosprávy vo vzťahu k financovaniu inovácií a aktuálnych výziev. Klub má za sebou 11 ročníkov konferencie Slovensko na ceste k Smart Cities, ktorá bola tento rok súčasťou premiérového summitu inDays Žilina 2026.

indays
INOVÁCIE V POHYBE

POZNAČTE SI TERMÍN

inDays Michalovce 2027

11. a 12. mája 2027

O rok sa Michalovce stanú miestom, kde sa stretne samospráva, biznis a ľudia s odvahou meniť svoje mestá. Ak chcete byť pri tom, keď sa píše nová kapitola smart miest na Slovensku, poznačte si termín.

Viac informácií čoskoro na indays.sk.

Sme súčasťou medzinárodných konzorcií a máme skúsenosti z programov Horizont, URBACT, EIT Urban Mobility, LIFE, Nórskeho fondu aj národných programov. Máme 24 členov naprieč samosprávami rôznej veľkosti a budujeme sieť expertov SCK Market Expert pre podnikateľský sektor, ktorý ponúka riešenia, a SCK Knowledge Expert pre akademický a neziskový sektor, ktorý prináša znalosti. Chceme presadiť, aby sa Living Laby a pilotné overovanie dostali do nového programového obdobia. Je to cesta ku konkurencieschopnosti Slovenska, nie nadstavba k nej. Pripravili sme aj návrh Národného projektu – spolu s CVTI, ZMOS, PPP – pre MIRRI. **Ani nevieme, čo sa s ním stalo.**

Máme aj konkrétne pripravené projekty. Menuj ten, ktorý dnes najviac rezonuje.

Podzemné parkovacie domy navrhnuté tak, aby v kríze slúžili ako kryty civilnej ochrany. Vo Fínsku a Švajčiarsku je to štandard desaťročia, mesto zaplatí parkovanie, štát a bezpečnosť dostane kapacitu navyše vrátane prípadného zabezpečenia všetkých potrebných čiastočných vecí pre tento účel. U nás sa pritom o oboch veciach hovorí oddelene – chýbajúce parkovanie ako komunálna téma a pripravenosť ako téma obranná. Je to pritom jedna stavba a nové obdobie bude dvojakému využitiu naklonené viac než kedykoľvek predtým. Máme pripravené aj ďalšie projekty postavené na technológiách s dvojakým použitím, pri ktorých počítame s overením cez Living Lab. Prítom kryty v tomto štáte chýbajú, **30 rokov sa nikto témou nezaoberal.** Možno ani nie sú spaspotizované tie, ktoré tu ostali z čias socializmu. Ak by došlo ku konfliktu, tak máme problém. A máme ho my, obyvatelia miest a obcí.

Nehrozí, že Living Laby a inovácie budú pekná nadstavba, na ktorú pri krátení peňazí dôjde ako na prvú?

Naopak, sú to peniaze na zníženie rizika. Ak sa rozhoduje o investícii za desať miliónov, stotisíc na overenie nie je luxus, ale poisťka. A neplatí to len pre Living Laby. Inovácia v samospráve dnes najčastejšie znamená úplne prozaické veci: znížiť spotrebu energie v budovách, udržať službu s menším počtom ľudí, vedieť sa rozhodnúť podľa dát a nie podľa dojmu. To nie je nadstavba nad prevádzkou, to je jediný spôsob, ako prevádzku pri konsolidácii vôbec ufinancovať. Mestá, ktoré do toho išli, dnes šetria na energiách a odpade reálne peniaze – tie, ktoré to odložili, platia plnú cenu ďalej. A pri skrátených lehotách čerpania bude rozhodovať pripravenosť projektov. Kto bude mať overený koncept skôr, než výzva vyjde, ten ju stihne. Kto začne premýšľať až s výzvou, nestihne nič. **Škrtnúť inovácie preto neznamená ušetriť, ale odložiť náklady na neskôr a zaplatiť ho draho.** Stručne povedané – Living Laby sú schopné generovať projekty, ktoré majú významnú pridanú hodnotu – ekonomické a mimoekonomické prínosy sa pritom budú vyžadovať od projektov v budúcom programovom období.

Čo k tomu samospráva potrebuje mať?

Ochotu starostu alebo primátora, jedného človeka, ktorý to má na starosti, a územie, na ktorom sa smie niečo skúsiť. **Peniaze až potom.** Takto to máme nastavené v projekte NatAdapt, kde sme v troch rôzne veľkých mestách zaviedli AdaptLaby – Living Laby zamerané na adaptáciu. Najťažšia nebyva technológia, ale to, že úrad nemá kapacitu ani priestor premýšľať nad rámec prevádzky a konsolidácia to ešte zhoršila. Presne preto sme tu.

Je to celé len pre veľké mestá?

Nie, a bola by to najväčšia chyba. Malá obec nepotrebuje

vlastné laboratórium, potrebuje prebrať overené riešenie od tej, ktorá to už skúsila. Preto pracujeme na tom, aby výstupy boli prenosné a škálovateľné. Presne o to sa opierame aj v konzorciu STICS. Bolo by dobré, aby výzvy priamo motivovali k prepájaniu viacerých samospráv. Rieši sa tým aj capacity building. S týmto princípom sme prišli v zámere projektu Resilient City na MIRRI. Jednou z navyraznejších predností Living Labov je ich schopnosť šíriť inovácie do miest a obcí. Mestá navzájom nie sú v konkurenčnom vzťahu. Preto si odovzdávajú poznatky a inovácie. Aj preto sme proti všelijakým rebríčkam Smart City miest. **Chceme, aby si mestá pomáhali a nie konkurovali.**

Čo klub čaká v najbližšom období?

Rozbiehame **inDays Meet-upy** priamo v samosprávach, menší formát, ktorý za jeden deň obsiahne tri časti. Dopoludnia deti zo základnej školy navrhujú v Minecrafte vlastný Living Lab vo svojom meste, súbežne beží vzdelávanie pre zamestnancov úradu a okolitých samospráv zamerané na kvalitný verejný priestor a popoludní je workshop nad tromi možnými scenármi rozvoja územia so všetkými miestnymi aktérmi. Výstupom nie je prezentácia do šuplíka, ale podklad pre rozhodnutie, ktorým smerom ísť. A úprimne, návrhy detí bývajú to najpoužiteľnejšie, čo v ten deň zaznie. Nesmieme zabudnúť na **11. a 12. mája 2027, kedy sa v Michalovciach uskutoční druhý summit inDays.** Ambíciou je pomôcť spoluvytvárať regionálny inovačný ekosystém a prepojiť aktérov v území. **Nechceme vyvolávať neprimerané očakávania, chceme prekvapovať dobrými výsledkami a zaujímavými projektami. Smart Cities Klub nie je marketingový projekt.**

Jaroslav Kacer

ROADSHOWS 2026

Prichádzame priamo k vám

Čo roadshows priniesú

- Living Lab v Minecrafte:** žiaci ZŠ navrhujú vybrané miesto v ich obci.
- Tvorba verejného priestoru:** vzdelávanie zamestnancov samospráv zakončené certifikátom.
- Spoločne tvoríme budúcnosť:** nastavenie budúceho fungovania samospráv (workshop).

Kam a kedy zavítame

- Obec Košeca:** 23. 9. 2026
- Mestská časť Bratislava-Lamač:** 24. 9. 2026
- Mesto Michalovce:** 29. 9. 2026
- Mestská časť Košice-západ:** 30. 9. 2026

Financované EÚ NextGenerationEU prostredníctvom Plánu obnovy a odolnosti SR v rámci Smart transformačného a inovačného konzorcia Slovensko (STICS) č. 0902-03-V01-00011.

Európske fondy z pohľadu samospráv

Európske fondy sa v mestách premieňajú na konkrétne projekty, ktoré obyvatelia vidia a využívajú každý deň – obnovené verejné priestory a školy, cyklotrasy, modernejšie odpadové hospodárstvo či energeticky úspornejšie budovy. Brezno, Michalovce a Púchov ukazujú, aké investície sa im podarilo zrealizovať v uplynulých rokoch, ale aj to, kam by chceli smerovať európske zdroje v ďalšom programovom období. Napriek rozdielnym potrebám miest sa opakujú spoločné priority: klimatická odolnosť, energetika, udržateľná mobilita, kvalitná infraštruktúra a verejné služby. Pohľad troch samospráv tak zároveň ukazuje, čo mestá od európskych fondov po roku 2027 reálne očakávajú.

BREZNO

1. Aký najvýznamnejší projekt sa Vám podarilo zrealizovať z európskych fondov v aktuálnom programovom období?

Za jedny z najvýznamnejších projektov považujeme dva environmentálne zamerané projekty, ktoré majú dlhodobý dopad na kvalitu života obyvateľov mesta.

Prvým je projekt „Kompostáreň Brezno“, realizovaný s podporou Operačného programu Kvalita životného prostredia. Celkové oprávnené výdavky projektu dosiahli takmer 2,5 mil. eur, pričom výška nenávratného finančného príspevku predstavovala viac ako 2,37 mil. eur. Vďaka vybudovaniu jednej z najmodernejších kompostární na Slovensku dokážeme efektívne zhodnocovať biologicky rozložiteľný odpad, znižovať množstvo odpadu ukladaného na skládku a významne prispievať k ochrane životného prostredia.

Druhým významným projektom je Cyklotrasa Brezno – Valaská, vrátane unikátnej cyklolávky, ktorá bola dokončená a skolaudovaná v tomto roku. Ide o jednu z najvýznamnejších investícií do udržateľnej mobility v regióne. Súčasťou projektu je najdlhšia cyklolávka svojho druhu na Slovensku s dĺžkou približne 650 met-

rov, ktorá vytvorila bezpečné spojenie medzi Breznom, Valaskou a Podbrezovou a podporuje využívanie nemotorovej dopravy pri každodennom dochádzaní za prácou, vzdelaním či službami. Projekt významne prispieva k znižovaniu dopravnej záťaže, emisií a hluku v meste.

2. Aké investície alebo inovatívne projekty by ste chceli realizovať v novom programovom období s podporou európskych fondov?

V novom programovom období chceme pokračovať v systematickom rozvoji mesta najmä v oblastiach, ktoré majú výrazný environmentálny a hospodársky prínos. Našou prioritou je veľký projekt modernizácie a rozvoja odpadového a energetického hospodárstva mesta, ktorý by mal prispieť k vyššej energetickej efektívnosti, lepšiemu využitiu zdrojov a ďalšiemu znižovaniu environmentálnej záťaže.

Rovnako sa chceme sústrediť na dobudovanie technickej a dopravnej infraštruktúry pre pripravovanú novú obytnú štvrť individuálnej bytovej výstavby a rozvoj priemyselného parku, aby sme vytvorili kvalitné podmienky pre bývanie, podnikanie a vznik nových pracovných miest.

MICHALOVCE

1. Aký najvýznamnejší projekt sa Vám podarilo zrealizovať z európskych fondov v aktuálnom programovom období?

Pre rozvoj miest a obcí sú európske investície nepochybne najsilnejším stimulom. Mesto Michalovce v uplynulom období premenilo eurofondové výzvy na konkrétne výsledky, ktoré modernizujú verejné priestranstvá, navracajú život významným lokalitám a posúvajú mesto v oblasti smart technológií.

Medzi najvýznamnejšie investície aktuálneho obdobia patrí I. etapa revitalizácie lokality Hrádok s finančnou podporou z Operačného programu Slovensko vo výške takmer 2,3 mil. eur. Dominanta mesta s pohrebňou kaplnkou rodiny Sztyrayovcov a bývalým amfiteátrom sa premenila na otvorený, bezbariérový a multifunkčný priestor pre stretávanie ľudí.

Bývalý objekt bol zrekonštruovaný pre potreby kultúrnych podujatí – vznikli tu šatne a zázemie pre účinkujúcich, verejné toalety, konferenčná miestnosť a priestor pre rýchle občerstvenie. Pódium (strecha objektu) a zadný projekčný priestor slúžia pre kultúrne akcie. Staré amortizované lávky boli odstránené a nahradilo ich približne 400 sedacích miest na nových lavičkách, pričom

horná časť hľadiska je upravená ako trávnatá plocha na voľné sedenie. Dažďová voda zo strechy pódia a spevnených plôch je zachytávaná do podzemnej nádrže a využíva sa na zavlažovanie zelených plôch v areáli. Prebytočná voda smeruje do vsakovacích košov. V otvorenom areáli bez oplotenia pribudli detské ihriská, prvky drobnej architektúry (lavičky, altánok, stojany na bicykle), bezbariérová rampa, vodopriepustné chodníky, verejné osvetlenie a bezpečnostný kamerový systém s reproduktorom.

2. Aké investície alebo inovatívne projekty by ste chceli realizovať v novom programovom období s podporou európskych fondov?

Mestu Michalovce sa za uplynulé štyri roky podarilo zrealizovať množstvo významných projektov. Okrem spomínanej obnovy Hrádku išlo napríklad o výstavbu tretej kazety skládky na nie nebezpečný odpad, rekonštrukciu Strážanského mosta, zelené a vodozádržné opatrenia na materských a základných školách, výstavbu novej cyklotrasy, budovanie športovísk, modernizáciu teplovodov či rekonštrukcie ciest a chodníkov. Okrem investícií do verejných priestranstiev a budov sa však mesto intenzívne sústreďuje aj na odpadové hospodárstvo a zavádzanie moderných technológií v tejto oblasti.

PÚCHOV

1. Aký najvýznamnejší projekt sa Vám podarilo zrealizovať z európskych fondov v aktuálnom programovom období?

Najvýznamnejším projektom, ktorý sa nám podarilo zrealizovať z európskych fondov v aktuálnom období, bola rekonštrukcia Materskej školy Požiarna 1292 – „Obnova a zvýšenie energetickej efektívnosti budovy Materskej školy Požiarna – Púchov“. Cieľom bolo znížiť energetickú náročnosť a prevádzkové náklady najstaršej škôlky v meste. Projekt bol podporený Ministerstvom dopravy Slovenskej republiky v rámci Plánu obnovy. Hodnota diela je v sume viac ako 1 439 000 eur, z čoho poskytnuté prostriedky mechanizmu Plánu obnovy tvoria približne 1 400 000 eur.

Rekonštrukcia sa realizovala v rokoch 2024/2025, pričom slávnostne bola otvorená 28. augusta 2025. Obnova bola komplexná – od interiéru až po exteriér. Na budove pribudla nová zateplená fasáda, strecha, boli zmodernizované pavlače a otvorové konštrukcie, namontované exteriérové žalúzie a došlo k rozsiahlej modernizácii vykurovania, osvetlenia, elektroinštalácie a bleskozvodu. V rámci modernizácie prebehla inštalácia rekuperácie, fotovoltického zariadenia a batériového úložiska, ktoré prispievajú k efektívnejšej a ekologickejšej prevádzke škôlky. V kuchyni pribudol výťah, upravené boli steny, stropy aj podlahy a pribudli bezba-

riérové prvky. Nový život škôlke vdýchli aj umelci Martin Kremeň a Kristína Novosadová, ktorých veselé kresby zdobia fasádu škôlky, čím vniesli na budovu farbu, hravosť a detskú fantáziu.

2. Aké investície alebo inovatívne projekty by ste chceli realizovať v novom programovom období s podporou európskych fondov?

Aktuálne v meste prebieha výstavba novej autobusovej stanice pri Conti, ktorá bude dokončená do konca tohto kalendárneho roka s tým, že sa predpokladá aj vybudovanie nabíjaciach staníc pre elektro autobusy, ktoré má mesto obdržať na základe schválených financií z Programu Slovensko v priebehu 09/2026. Vzhľadom na túto skutočnosť, plánujeme v novom programovom období nadviazať na riešenie verejnej dopravy v meste, a to výmenou dieselových autobusov. Vzhľadom na klimatické zmeny, ktoré nás sužujú počas celého roka, sa určite plánujeme venovať verejným priestranstvám, vodozádržným opatreniam, znižovaniu energetickej náročnosti verejných i školských budov. Veľkou prioritou stále ostáva dobudovanie verejných vodovodov a kanalizácií. Veľký význam vidíme aj v riešení problematiky dostupného bývania, ktorej sa plánujeme venovať aj v novom programovom období.

Petronela Klačanská

TOTO SI NENECHAJTE LEN PRE SEBA MÔŽE TO POMÔČŤ AJ VAŠEJ SAMOSPRÁVE

Pošíte to ďalej kolegom zo samosprávy.

Vedúcim aj výkonným zamestnancom, ale aj zriadeným a vlastným organizáciám samosprávy, spolupracujúcim organizáciám či lokálnym stakeholderom.

Čo všetko tu nájdete?

Skúsenosti, ktoré fungujú v praxi. Inšpirácie zo zahraničia aj z domova. Konkrétne ponuky, inovácie a Smart Cities. Jednoducho všetko, čo posúva kvalitu života v samosprávach a ich prosperitu dopredu.

Pár klikov teraz môže znamenať veľký rozdiel neskôr.

V obraze budete nielen vy, ale aj celý váš tím a okolie.

POŠLITE MAGAZÍN ĎALEJ

Dobré nápady majú väčšiu silu, keď sa šíria.

Podajte sa o magazín Happy Smart Cities ešte dnes!

www.smartcitiesklub.sk

info@smartcitiesklub.sk

MILIARDY EUR PRE SAMOSPRÁVY: Ako sa delia dotácie v PO 2021–2027

Proces vzájomného prepájania, prispôsobovania a zblížovania národných ekonomických štruktúr v rámci Európskej únie (EÚ) nemá rovnaký vplyv na regióny v EÚ. Ekonomická integrácia (budovanie spoločného trhu, hospodárskej a menovej únie, atď.) prináša zvýšenie konkurencieschopnosti, lepší prístup na trh, vyššiu životnú úroveň, rast zamestnanosti či iné pozitívne aglomeračné efekty (napr. úspory z rozsahu, nižšie náklady firiem) najmä v centrálnych, ekonomicky najviac rozvinutých regiónoch EÚ. Ekonomicky menej rozvinuté regióny, ku ktorým patria periférne regióny nachádzajúce sa na okraji EÚ, najmä regióny na juhu a východe Európy (vrátane väčšiny regiónov Slovenska) sa stretávajú s mnohými problémami, ako sú vyššia nezamestnanosť, vrátane nezamestnanosti mladých ľudí, sťažený prístup na trh, nižšia konkurencieschopnosť, nedostatočná infraštruktúra, nižšia životná úroveň, horší prístup k verejným službám a pod. Európska integrácia umožnila voľný pohyb pracovnej sily medzi štátmi EÚ, čo vedie k migrácii pracovnej sily do regiónov s vyšším dopytom po pracovných silách a vyššou mzdovou úrovňou. Všetky tieto dôvody vedú k tomu, že Európska únia v súčasnosti poskytuje finančnú podporu prostredníctvom rôznych fondov a programov, ktoré majú za cieľ podporiť zamestnanosť, stimulovať ekonomický rast a konkurencieschopnosť regiónov a zlepšiť kvalitu života obyvateľov obcí, miest a regiónov. Napriek tomu, že táto podpora je poskytovaná všetkým regiónom v EÚ, najviac finančných prostriedkov je určených pre najmenej rozvinuté regióny EÚ, teda regióny pod 75% hrubého domáceho produktu (HDP) k priemeru EÚ s cieľom znižovať regionálne disparity.

Slovenské samosprávy čelia podobným výzvam ako iné európske mestá a regióny – starnutie a migrácia obyvateľstva, postupné zvyšovanie teplôt, sucha a povodne spôsobené klimatickými zmenami, úbytok prírodných zdrojov, radikálne sa meniace podnikateľské modely a pod. Popri tom sa zvyšuje tlak na znižovanie produkcie CO₂, s čím súvisí potreba prestavby energetickej základne smerom k znižovaniu využívania fosílnych zdrojov, širšiemu zavádzaniu obnoviteľných druhov energie a celkovému znižovaniu spotreby energie. Vážnou výzvou je riešenie otázky mobility, pričom hlavne v oblasti infraštruktúry má Slovensko výrazný modernizačný

dlh. Významné zmeny nastávajú aj v správaní sa obyvateľov a ich životných štýloch. Obyvatelia majú čoraz väčší záujem podieľať sa na rozvoji samospráv, chcú byť súčasťou rozhodovania aj mimo volebného cyklu, žiadajú transparentné procesy nakladania s verejným majetkom, ale predovšetkým chcú efektívne komunikovať s miestnymi, regionálnymi a štátnymi úradmi. Nástup digitálnych inovácií, technológie zberu, zdieľania a využívania dát vo väčšine prípadov umožňujú, aby sa výzvy spojené so súčasnými problémami samospráv riešili použitím konceptu inteligentných miest a regiónov. Avšak nastávajúce zmeny vo vývoji miest a regiónov si vyžadujú nielen technologické inovácie, ale čoraz dôležitejšiu zmenu prístupu k definovaniu výziev a k ich riešeniu, skôr formou procesných, behaviorálnych, sociálnych a iných inovatívnych riešení. Pre úspešný rozvoj svojho potenciálu potrebujú inteligentné mestá a regióny rozvíjať spoluprácu so širokým spektrom aktérov v mnohých oblastiach (od ekonomickej až po sociálnu) pri tvorbe riešení s aplikáciami v konkrétnych územiach.

Uplatňovanie konceptu by malo byť prepojené s procesmi strategického plánovania, identifikácie príležitostí a ich včasného využívania, čo v prípade Slovenska znamená programovanie hospodárskeho a sociálneho rozvoja, územné plánovanie a aktuálne aj príprava a definovanie integrovaných územných stratégií.

V programovom období 2021 – 2027 sa spoločné ustanovenia o fondoch týkajú ôsmich fondov, a preto sa už nepoužíva pojem EŠIF, ale fondy EÚ. Koordinovaná implementácia fondov zdieľaného riadenia zahŕňa štyri pôvodné štrukturálne a investičné fondy v rámci politiky súdržnosti a spoločnej rybárskej politiky, novovytvorený Fond spravodlivej transformácie, ale aj fondy v rámci vnútorných politík EÚ, ktorých zahrnutie do spoločného riadenia má vytvoriť lepší priestor pri rozvoji miestnych stratégií pre integráciu migrantov. Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka už v tomto období nie je súčasťou týchto fondov a implementuje sa spolu s EPZF inými pravidlami v rámci reformovanej Spoločnej poľnohospodárskej politiky.

Tabuľka 1 Fondy EÚ patriace pod zdieľané riadenie

2014 – 2020	2021 – 2027
Politika súdržnosti EÚ	
Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR)	Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR)
Európsky sociálny fond (ESF)	Európsky sociálny fond plus (ESF+)
Kohézny fond (KF)	Kohézny fond (KF)
	Fond spravodlivej transformácie (FST)
Spoločná rybárska politika a integrovaná námorná politika	
Európsky námorný a rybársky fond (ENRF)	Európsky námorný, rybolovný a akvakultúrny fond (ENRAF)
Spoločná poľnohospodárska politika	
Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EPFRV)	Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EPFRV)
Európsky poľnohospodársky záručný fond (EPZF)	Európsky poľnohospodársky záručný fond (EPZF)
Vnútrošné politiky EÚ	
Fond pre azyl, migráciu a integráciu (AMIF)	Fond pre azyl, migráciu a integráciu (AMIF)
Fond pre vnútornú bezpečnosť (ISF)	Fond pre vnútornú bezpečnosť (ISF)
	Nástroj finančnej podpory na riadenie hraníc a vízovú politiku (BMVI), ktorý je súčasťou Fondu pre integrované riadenie hraníc

*poznámka: niektoré z fondov sú okrem zdieľaného riadenia čiastočne implementované aj cez priame a nepriame riadenie prostredníctvom Európskej komisie (EK), jej agentúr, resp. tretích strán. EK implementuje sumu prevedú do Nástroja na prepájanie Európy (CEF), Európsku mestskú iniciatívu, medziregionálne inovačné investície, sumu podpory prevedenú z ESF+ na nadnárodnú spoluprácu, príspevky do Programu InvestEU a časť technickej pomoci.

Programové obdobie 2021–2027 predstavuje prelomové obdobie pre rozvoj Slovenskej republiky. Počas prvých 5 rokov implementácie Programu Slovensko sa samosprávam vyplatilo viac ako 2,4 miliardy eur. Táto čiastka nie je len číslo – je to investícia do zmeny kvality života občanov, modernej infraštruktúry a inteligentných riešení udržateľného mestského rozvoja. Slovenské mestá a obce sa v niektorých oblastiach stávajú modernými, a to vďaka inováciám. Príkladom sú projekty zamerané na Smart Cities, kde technológie slúžia na zlepšenie vnímanej kvality služieb a bezpečnosti.

Jedným z najzaujímavejších trendov v programovom období 2021–2027 je podpora inteligentných miest a obcí. Smart Cities projekty využívajú moderné technológie, od IoT senzorov cez analýzu dát až po umelú inteligenciu tak, aby mestá fungovali efektívnejšie a bezpečnejšie.

Hoci sa Smart Cities projekty týkajú len 2,2 % z celkovej sumy, ide o kvalitatívny posun. Projekty v mestách ako Šaľa, Gbely, Banská Bystrica či Košice prinášajú konkrétne benefity – lepšie osvetlenie ulíc, monitorovanie dopravy, optimalizáciu energií a zvýšenie bezpečnosti verejných priestorov. Dotácie z programového obdobia 2021–2027 nie sú len o peniazoch, sú o zmene mentality. Slovenské samosprávy si uvedomili, že moderný rozvoj si vyžaduje aktívnu účasť, plánovanie a inovácie. Projekty v oblasti energetiky, vzdelávania, dopravy a digitalizácie sú kľúčom ku konkurencieschopnosti.

Samosprávy majú jedinečnú príležitosť využívať eurofondy z programového obdobia 2021 – 2027. Hoci sa oficiálne plánovacie obdobie a schvaľovanie nových výziev či zmlúv skončí už v roku 2027, mestá a obce nemusia podliehať panike. Vďaka pravidlu n+3 môžu schválené projekty realizovať a financie dokonca dočerpávať až do 31. decembra 2030. Mestá a obce, ktoré doteraz váhali, by mali začať konať hneď! Práve aktívne samosprávy totiž určujú budúcnosť Slovenska.

Pri príprave dát sme narazili na jednu súvislosť, ktorá celý obraz dopĺňa. V porovnaní s rokom 2021 vzrástol počet obyva-

teľov o viac ako 10 % v Bratislave, Senci, Malackách, Pezinku a vo Veľkom Šariši – teda prevažne v zázemí hlavného mesta a v lokalitách s dostupnou prácou a bývaním. Naopak, pokles o viac ako 15 % zaznamenali Bánovce nad Bebravou, Humenné, Lučenec, Vranov nad Topľou, Šaľa, Hlohovec, Snina, Rožňava, Žiar nad Hronom, Revúca, Myjava, Svidník, Veľký Krtíš, Štúrovo, Medzilaborce, Kremnica a Tisovec. Ide prevažne o mestá v regiónoch, ktorých sa spomínané výzvy, nezamestnanosť, horšia dostupnosť služieb či odchod mladých ľudí, dotýkajú najviac. Presne tieto rozdiely má politika súdržnosti zmierňovať a práve pre takéto samosprávy je aktívne využitie eurofondov do roku 2030 nielen príležitosťou, ale aj jedným z mála reálnych nástrojov, ako nepriaznivý vývoj zvrátiť.

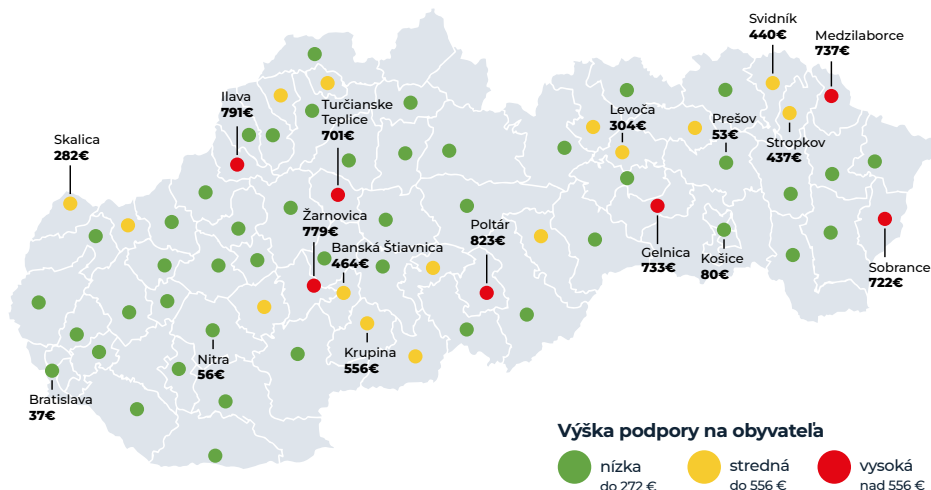
Milan Douša

Ktoré mestá dostávajú najviac finančných prostriedkov z Eurofondov na jedného občana?

Zobrazenie mapy Slovenska s výškou podpory na obyvateľa (v €).

Zdroj: ITMS21+ (k 1. 7. 2026) - vlastné spracovanie | Dataslide 1_9/2026

Najvyššie dotácie na obyvateľa

1	Poltár	823€
2	Ilava	791€
3	Žarnovica	779€
4	Medzilaborce	737€
5	Gelnica	735€

Najnižšie dotácie na obyvateľa

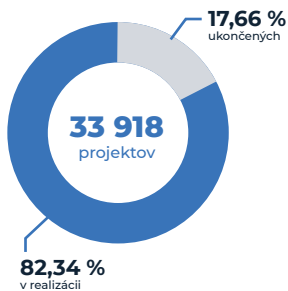
1	Bratislava	37€
2	Prešov	53€
3	Nitra	56€
4	Banská Bystrica	57€
5	Žilina	64€

Ako sú na tom mestá s realizáciou projektov z Eurofondov?

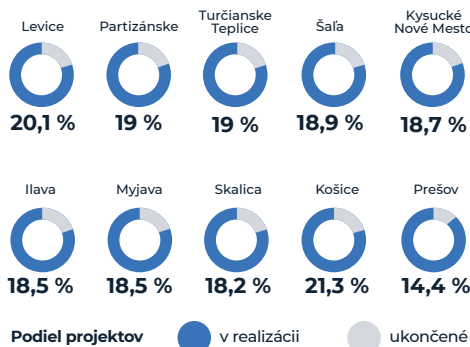
Zobrazenie vybraných miest Slovenska a podiel ukončených projektov z Eurofondov (v %).

Celkovo:

33 918 projektov

Vybrané mestá a podiel ukončených projektov

Najvyšší podiel ukončených projektov

1	Bratislava	61,8 %
2	Košice	21,3 %
3	Levice	20,1 %
4	Partizánske	19 %
5	Turčianske Teplice	19 %

Najnižší podiel ukončených projektov

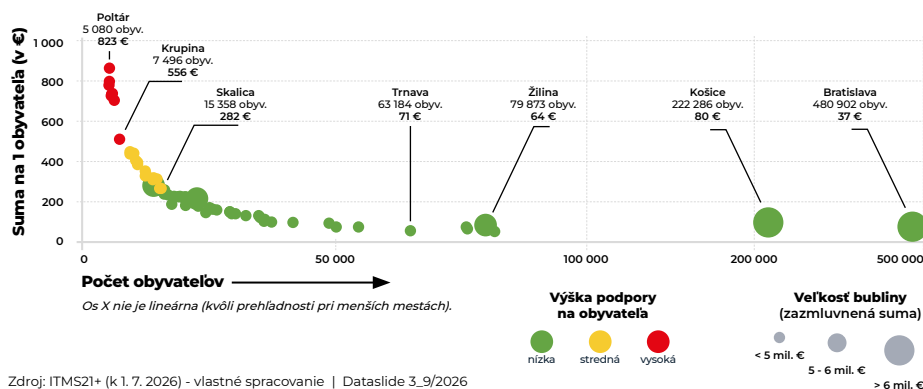
1	Rimavská Sobota	13,7 %
2	Prešov	14,4 %
3	Prievidza	14,9 %
4	Vranov nad Topľou	15,1 %
5	Spíšská Nová Ves	15,4 %

Ide o informatívne oznámenie stavu k 1. 7. 2026 a pravidlo n+3 poskytuje samosprávam dostatok času na dokončenie náročných aj infraštruktúrnych projektov do roku 2030.

Zdroj: ITMS21+ (k 1. 7. 2026) - vlastné spracovanie | Dataslide 2_9/2026

Dominujú malé alebo veľké mestá v rámci Eurofondov?

Každé mesto má inú realitu. Zobrazené sú mesta Slovenska podľa počtu obyvateľov, výšky podpory na obyvateľa a celkom zazmluvnenej sumy.

Zdroj: ITMS21+ (k 1. 7. 2026) - vlastné spracovanie | Dataslide 3_9/2026

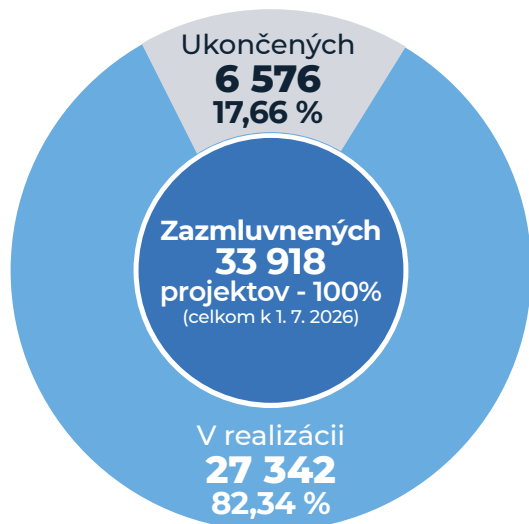
3 hlavné zistenia

- 1 Najväčšie mestá majú vysoký celkový objem, ale nízku sumu na obyvateľa.
- 2 Najvyššiu podporu na obyvateľa dosahujú skôr menšie mestá.
- 3 Priemer sa pohybuje okolo 272 € na obyvateľa.

Koľko projektov sa realizuje z Eurofondov?

Stav realizácie projektov financovaných z Eurofondov na Slovensku (celkom k 1. 7. 2026).

V realizácii
27 342 projektov
82,34%
Projekty, ktoré sú aktuálne v realizácii.

Ukončené
6 576 projektov
17,66%
Úspešne dokončené projekty.

Zazmluvnené
33 918 projektov
100%
Celkový počet projektov s uzatvorenou zmluvou (k 1. 7. 2026).

Smart Cities: 48 projektov
(len 2,2 % financií, ale maximálne inovácie!)

Jeden projekt = priemerne 70 000€
(celková suma Smart Cities projektov 52 376 549€)

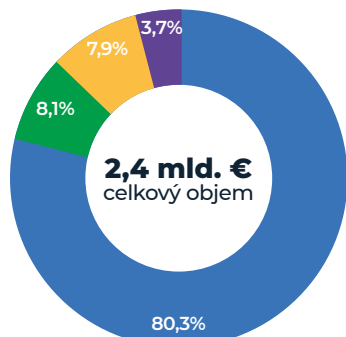
Časový plán: 5 rokov realizácií
(2021 - 2027) - dokončené do 2030!*

* Prostriedky je možné dočerpať do roku 2030 v rámci pravidla n+3, v prípade, že tieto prostriedky sú už zazmluvnené. Nevzťahuje sa to na podávanie nových projektov.

Zdroj: ITMS21+ (k 1. 7. 2026) - vlastné spracovanie | Dataslide 4_9/2026

Kam smerujú peniaze z Eurofondov?

Rozdelenie prostriedkov z Eurofondov podľa typu fondu (v mil. € a %).

EFRR (80,3 %) - 1 928 mil. €
Ekonomika, inovácie a IKT
infraštruktúra

ESF+ (8,1 %) - 195 mil. €
Ľudské zdroje a vzdelávanie

Kohézny fond (7,9 %) - 190 mil. €
Životné prostredie a zelené témy

FST (3,7 %) - 89 mil. €
Spravodlivá transformácia a vidiek

Viac ako 80% prostriedkov smeruje
do ekonomickej a
digitálnej transformácie
v súlade s prioritami EU.

Zdroj: ITMS21+ (k 1. 7. 2026) - vlastné spracovanie | Dataslide 5_9/2026

Aká je celkovo zazmluvnená suma pre SR?

Ide o celkový objem zmluvne viazaných prostriedkov pre SR, z ktorého časť prúdi aj do samospráv v PO 2021-2027

2,4 mld. €

Celkovo zazmluvnená suma pre SR

Celkový objem zmluvne viazaných prostriedkov pre SR, z ktorého časť prúdi aj do samospráv.

43,1 %

Zapojených samospráv

1 263 z 2 927 obcí aktívne využíva Eurofondy.

436,7 €

Priemer na obyvateľa

Priemerná výška dotácie prepočítaná na 1 občana SR.

Zdroj: ITMS21+ (k 1. 7. 2026) - vlastné spracovanie | Dataslide 6_9/2026

Údaje pochádzajú z verejne dostupných zdrojov a boli spracované s cieľom poskytnúť prehľadné porovnanie. Nesnažíme sa hodnotiť ani posudzovať žiadnu zo spomenutých strán. Ak objavíte nepresnosť, budeme vďační za upozornenie na info@smartcitiesklub.sk.

Ľudia sú najcennejším kapitálom Slovenska

Prečo by štát pri príprave budúceho programového obdobia mal zohľadniť skúsenosti a rady zamestnávateľov a vyvarovať sa tak chybám, ktoré zatiaľ brzdia plnohodnotné využitie eurofondov, nám v rozhovore priblížil Mário Lelovský, 1. viceprezident Republikovej únie zamestnávateľov.

Z eurofondov na roky 2021 až 2027 sme vyčerpali necelých dvadsať percent, hoci obdobie sa nám končí. Brzdí nás štát, alebo firmy strácajú o eurofondy záujem?

Riadenie eurofondov, žiaľ, dlhodobo nepatrí medzi silné stránky Slovenska. Pani Remišová prišla v roku 2020 s dobrou myšlienkou vybudovať ministerstvo, ktoré by eurofondy riadilo komplexne, čím sa mali ušetriť finančné prostriedky a predovšetkým čas potrebný na ich realizáciu. Výsledkom však bolo vytvorenie rozsiahleho úradu s viac ako tisícovou zamestnancov, pričom nastavený systém riadenia podľa môjho názoru čerpanie zdrojov skôr skomplikoval a spomalil.

V tomto nastavení následne pokračovali aj ďalší ministri – pán Balík, pán Raši a najnovšie aj pán Migal. Úrad medzičasom narástol približne na 1 300 zamestnancov a jeho štruktúra je dnes mimoriadne rozsiahla. Zdroje meškajú, zmluvy sa nepodpisujú v potrebnom tempe a celý proces nás brzdi. Preto si myslím, že hlavnou brzdou je štát. Mnohé štandardne fungujúce firmy navyše tento systém od využívania eurofondov odradil už dávnejšie.

Na roky 2028 až 2034 je v hre takmer dvadsať miliárd eur. Čo o ekonomike viete vy, čo úradník pri stole nevie?

Myslím si, že spôsob, akým sa nastavuje nové programové obdobie, je

podstatne lepší ako doteraz. Najskôr je potrebné predstaviť reformu, následne definovať ciele a mílniky, ktoré k nej majú viesť, a až potom určiť investície potrebné na ich dosiahnutie. Tento postup považujem za správny. Či však bude rovnako kvalitná aj jeho realizácia v praxi, môžeme zatiaľ len dúfať.

Zamestnávatelia riadia malé, stredné aj veľké firmy, a preto musia mať veľmi dobrý prehľad o investíciách, ktoré realizujú. Každú investíciu musia dôkladne prepočítať, zohľadniť externé aj interné faktory a možné zmeny tak, aby sa dopracovali k želanému výsledku a návratnosti, ktorú má daná investícia priniesť. Zároveň nesú osobnú zodpovednosť za to, či boli ich rozhodnutia správne. Mám pomerne silnú obavu, že práve tento aspekt môže úradníkom pripravujúcim nové programové obdobie a jednotlivé projekty chýbať. Ide jednak o komplexný pohľad na investície a ich dôsledky, ale predovšetkým o osobnú zodpovednosť za prijaté rozhodnutia.

Prípravy nového plánu už bežia. Máte pocit, že vás štát tentoraz naozaj počúva, alebo sa opakuje známy scenár?

Pokiaľ mám informácie, príprava nového programového obdobia tentoraz prebieha participatívnym spôsobom. Uskutočnilo sa už viacero stretnutí a ďalšie nás ešte čakajú. Zamestnávatelia sú na tie-

to rokovania prizývaní a verím, že rovnako je to aj v prípade samospráv. Máme tiež splnomocnenca vlády pre prípravu nového programového obdobia, pána Ladislava Šimka. Pevne verím, že neodmietne stretnutie so žiadnym relevantným subjektom a bude mať záujem na tom, aby sa do pripravovaných plánov dostalo všetko podstatné, čo v nich má byť zahrnuté.

Do čoho musí Slovensko investovať v najbližších rokoch, aby naša ekonomika o desať rokov ešte obstála a bola konkurencieschopná?

Slovensko si musí veľmi dôsledne vybrať oblasti, do ktorých bude investovať. Domnievam sa totiž, že tieto eurofondy môžu byť poslednými významnými investičnými prostriedkami tohto typu, ktoré budeme mať k dispozícii. Nemôžeme investovať do všetkého, pretože na to jednoducho nemáme dostatok zdrojov. Musíme si preto pomenovať, čo Slovensko má, čo mu chýba, čo by malo mať a ktoré oblasti má zmysel prostredníctvom investícií podporovať a ďalej rozvíjať.

To najcennejšie, čo naša krajina má a na čom musí stavať, sú ľudia. Ľudský potenciál preto musíme rozvíjať čo najlepšie a najrýchlejšie. Zmeny na trhu práce sú veľmi dynamické a na nikoho nepočkajú. Nemôžeme si dovoliť zaostávať a musíme byť na ne pripravení.

Formálny vzdelávací systém je pomaly sa meniaci mechanizmus, ktorý len veľmi neochotne reaguje na inovácie, pričom

výsledky dnešných zmien sa na trhu práce môžu naplno prejavíť až o desať rokov. My však potrebujeme pracovať aj s existujúcou pracovnou silou a pomôcť jej adaptovať sa na meniace sa podmienky prostredníctvom školení, kurzov a rekvalifikácií. Aj preto zamestnávateľia po dohode s odborármi prichádzajú s návrhom Národného programu celoživotného vzdelávania pracujúcich v rámci Národného regionálneho partnerského plánu.

Veľký priestor vidím aj v podpore talentu na všetkých úrovniach. Práve talent a schopnosť rozvíjať ho nás môžu v technologickej vyspelosti sveta posunúť vyššie.

Z pohľadu spravovania krajiny by Slovensku výrazne pomohla aj rozsiahla reforma samosprávy. Namiesto viac ako 2 900 samostatne ekonomicky riadených subjektov by sme mohli smerovať k približne 400 až 700 väčším celkom, podobne ako je to napríklad vo Fínsku alebo v Poľsku.

Pri podpore ekonomiky a podnikov si opäť musíme jasne povedať, na čo máme predpoklady a v čom sme dobrí,

a práve tieto oblasti podporovať. Konkrétny výber by som ponechal na odborníkov, nemyslím si však, že orientácia výlučne na priemysel je cestou, ktorá nás do budúcnosti zachráni.

Za významnú oblasť podpory považujem aj vodu. Tá sa postupne stáva strategickou surovinou číslo jeden a nie sme ďaleko od obdobia, keď bude pri rozhodovaní o mieste pre život či podnikanie jedným z kľúčových kritérií práve dostatok vody. Slovensko má v tomto smere veľmi dobré predpoklady. Ak dokážeme naše investície nasmerovať do rozumného a udržateľného hospodárenia s vodou, som presvedčený, že sa nám to v budúcnosti výrazne vráti.

Firmy sídlia v konkrétnych mestách a obciach. Kde vidíte najväčší priestor na spoluprácu zamestnávateľov so samosprávami?

Ak sa bude dať podnikateľom, budú schopní dobre odmeňovať svojich zamestnancov a ich príjmy sa následne prostredníctvom podielových daní pozitív-

ne premietnu aj do rozpočtov miest a obcí. Toto považujem za základnú premisu spolupráce medzi podnikateľským prostredím a samosprávou.

Ak sa samospráva dokáže primerane starať o podmienky pre podnikateľov, ktorí na jej území pôsobia, môže z toho vzniknúť veľmi dobrá a obojstranne prospešná spolupráca. Pokiaľ si však budú obe strany navzájom vytvárať prekážky a komplikovať fungovanie, výsledok nebude dobrý ani pre podnikateľov, ani pre samotnú samosprávu.

Aktuálnym príkladom je zákon o miestnych daniach a poplatkoch, ktorý je momentálne v legislatívnom procese. Pri poplatkoch za nebytové priestory je podľa môjho názoru potrebné dospieť k dohode a neponechať ich nastavenie výlučne na rozhodnutí obce. Platí totiž základná súvislosť: ak sa darí podnikateľom, v konečnom dôsledku sa darí aj obci či mestu, v ktorom pôsobia.

Lubomír Glasa

Prečo je spolupráca fabrík a samospráv prirodzeným partnerstvom

O rozhovor o tom, prečo by štát pri príprave budúceho programového obdobia mal zohľadniť skúsenosti a rady zamestnávateľov a vyvarovať sa tak chybám, ktoré zatiaľ brzdia plnohodnotné využitie eurofondov, sme požiadali Simonu Lasz Prílesanovú, výkonnú riaditeľku Asociácie priemyselných zväzov a dopravy

Slovensko patrí k najpriemyselnejším krajinám Európy. Je to dnes naša výhoda, alebo skôr riziko?

Priemyselný charakter slovenskej ekonomiky je stále predovšetkým našou výhodou. Priemysel vytvára hodnoty, pri-náša do ekonomiky peniaze, zamestnáva státisíce ľudí a prostredníctvom daní a odvodov významne prispieva k financovaniu verejných služieb. Slovensko dnes nemá iný sektor, ktorý by ho v tomto rozsahu dokázal nahradiť.

Rizikom preto nie je samotná orientácia na priemysel, ale strata jeho konkurencieschopnosti. Ak budú podmienky

na podnikanie na Slovensku výrazne horšie ako v okolitých krajinách, môžeme prichádzať o nové investície a postupne aj o existujúcu výrobu. V takom prípade by bolo veľmi náročné nájsť pre uvoľnených pracovníkov uplatnenie a zároveň nahradiť výpadok príjmov verejných financií.

Na roky 2028 až 2034 je v hre takmer dvadsať miliárd eur z európskych zdrojov. Do čoho musí Slovensko investovať, aby tu priemysel a doprava o desať rokov ešte boli?

Nové eurofondové obdobie by malo vo väčšej miere podporovať kon-

kurencieschopnosť slovenských podnikov. Firmy na Slovensku nesúťažia iba medzi sebou, ale s podnikmi z celého jednotného európskeho trhu. Ak okolité štáty výraznejšie podporia modernizáciu, automatizáciu alebo dekarbonizáciu svojich firiem, slovenské podniky sa dostávajú do nevýhody.

Dobre to vidieť v doprave. Ak poľský dopravca dostane na nákup bezemisného nákladného vozidla podporu vo výške 50 % a slovenský dopravca musí rovnakú investíciu financovať sám, premietne sa to do ich nákladov a schopnosti konkurovať. Podobne je to pri investíciách do nových technológií. Ak štát firme ponúkne podporu len vo výške 10 %, nemusí byť pre ňu eurofondová výzva vôbec zaujímavá. Porovnateľnú alebo aj vyššiu zľavu si totiž firma často dokáže vyrokovať priamo s dodávateľom technológie, navyše bez administratívy a podmienok spojených s čerpaním eurofondov. Ak má byť verejná podpora účinná, musí byť nastavená tak, aby podniku dávalo ekonomický zmysel o ňu vôbec žiadať.

Vaša asociácia dlhodobo upozorňuje, že povoľovacie procesy dokážu výstavbu fabriky predĺžiť aj na desať rokov. Prečo to štát roky nedokáže vyriešiť?

Problém je, že pri rozhodovaní často preváži populizmus nad odborným pohľadom. Namiesto toho, aby sme sa pozerali na to, čo Slovensko potrebuje a aké technológie dokážu daný problém najlepšie vyriešiť, rozhoduje aj to, či je konkrétne riešenie politicky populárne. Ak je projekt v časti verejnosti nepopulárny, povoľovanie sa predlžuje alebo sa investícia napokon vôbec neuskutoční. Potreba, ktorú mala vyriešiť, však zostáva.

Dobрым príkladom sú zariadenia na energetické zhodnocovanie odpadu. Slovensko potrebuje ďalšie kapacity, aby sme nemuseli naďalej hromadiť odpad na skládkach. Ak ich nevybudujeme, odpad nezmizne. Bude končiť na skládkach, ktoré sa postupne zaplňajú a predstavujú environmentálne riziko. Znečistenie sa môže dostať do podzemných vôd, od ktorých závisí zásobovanie pitnou vodou v celom okolí. Odkladaním rozhodnutia teda problém neriešime, iba ho presúvame do budúcnosti a často ho ešte zväčšujeme. Potrebujeme povoľovanie, ktoré dôsledne posúdi vplyvy projektu, ale zároveň dokáže v rozumnom čase dospieť k racionálnemu rozhodnutiu.

Považujete za potrebné zapojiť zamestnávateľov už pri príprave programového obdobia?

Určite áno. Práve v tejto fáze sa rozhoduje, aké priority sa budú z európskych zdrojov financovať. Z pohľadu zamestnávateľov je dôležité, aby nové programové obdobie pomohlo zvyšovať konkurencieschopnosť slovenských podnikov. Priemysel a doprava budú v nasledujúcich rokoch potrebovať nielen podporu vlastných investícií, ale aj energetickú a dopravnú infraštruktúru, dostatok kvalifikovaných ľudí či podmienky na dekarbonizáciu.

Ak potreby a skúsenosti zamestnávateľov zohľadníme už pri príprave, je väčšia šanca, že zdroje sa využijú na projekty, ktoré sa skutočne zrealizujú a budú mať prínos pre ekonomiku. Môžeme totiž vyčleniť stovky miliónov eur na podporu podnikov, ale ak výzvy nastavíme tak, že ich firmy nebudú vedieť alebo chcieť využiť, svoj účel nesplnia.

Preto považujeme za správne, že príprava Národného a regionálneho partnerského plánu prebieha aj za účasti zamestnávateľov. APZD sa do tohto procesu aktívne zapája a prináša doň skúsenosti priemyselných a dopravných podnikov.

Vaše fabriky sú v mnohých mestách najväčším zamestnávateľom. Rozumejú si dnes firmy a samosprávy, spolupracujú dostatočne, alebo si každý plánuje svoje projekty sám za seba?

Vzťahy medzi firmami a samosprávami vnímame ako prirodzene partnerské. V mnohých mestách je priemyselný podnik najväčším zamestnávateľom a jeho fungovanie je úzko prepojené s fungovaním mesta. Firma potrebuje kvalitnú infraštruktúru, dopravu aj školy, ktoré pripravujú kvalifikovaných pracovníkov. Pre mesto je zase dôležité, aby v ňom fungovali a rozvíjali sa podniky, ktoré dávajú jeho obyvateľom prácu a prispievajú k rozvoju samosprávy.

Podniky často podporujú miestny šport, kultúru, školy či rôzne verejnoprospešné aktivity. Ich zamestnanci zároveň využívajú lokálne obchody, reštaurácie a služby, čím podporujú miestnu ekonomiku a rozvoj služieb v meste. Fungujúci podnik a prosperujúce mesto sa tak navzájom podporujú. Aj preto majú podniky záujem spolupracovať so samosprávami na projektoch, ktoré pomáhajú rozvíjať región a vytvárať podmienky, aby v ňom ľudia mali dôvod zostať, pracovať a žiť.

Ako by mali byť podľa Vás motivované mestá, obce a kraje, aby do svojich projektov pozývali lokálnych stakeholderov a využívali ich know-how pre rozvoj regiónov?

Pri verejných investíciách je dôležité, aby peniaze smerovali tam, kde prinesú najväčší úžitok. Samosprávy a miestne podniky sa na mnohé potreby regiónu pozerajú z rozdielnej perspektívy a práve to môže byť pri príprave projektov užitočné. Podniky vedia priniesť konkrétne informácie o potrebách svojich zamestnancov, doprave, nedostatkových profesiách či infraštruktúre potrebnej pre ďalší rozvoj. Ak sa tieto pohľady podarí prepojiť už pri príprave projektu, výsledkom môže byť riešenie, ktoré lepšie zodpovedá potrebám ľudí aj podnikov v regióne. Práve to by malo byť prirodzenou motiváciou na spoluprácu.

Lubomír Glasa

Európske fondy po roku 2027: čo sa mení a na čo by sa mali mestá pripraviť už dnes

Európska únia v tomto období pripravuje podobu svojho rozpočtu a programov na obdobie 2028 – 2034. Nové programové obdobie sa ešte len formuje, už dnes je však z návrhov Európskej komisie a z prípravy slovenského Národného a regionálneho partnerského plánu zrejmé, že nepôjde iba o pokračovanie dnešných eurofondov. Financovanie sa má výraznejšie prepájať s reformami, merateľnými výsledkami, konkurencieschopnosťou a konkrétnymi potrebami regiónov.

Prinášame prehľad toho, čo zatiaľ vieme o pripravovanom viacročnom finančnom rámci, Národnom a regionálnom partnerskom pláne a budúcnosti programu Interreg. Zameriavame sa pritom najmä na praktickú otázku: aké nové príležitosti a zmeny môže obdobie po roku 2027 priniesť slovenským mestám a obciam a na čo by sa mali samosprávy začať pripravovať už dnes?

Európska komisia predstavila v júli 2025 návrh viacročného finančného rámca EÚ na roky 2028 – 2034 v objeme takmer 2 bilióny eur, teda približne 1,26 % hrubého národného dôchodu EÚ. Kľúčovými slovami návrhu sú flexibilita, zjednodušenie a silnejšie prepojenie financií s prioritami Únie – konkurencieschopnosťou, inováciami, bezpečnosťou, odolnosťou, zelenou a digitálnou transformáciou.

Najväčšou systémovou zmenou má byť spojenie viacerých fondov spravovaných členskými štátmi a regiónmi do jedného strategického rámca – Národných a regionálnych partnerských plánov. Komisia pre tieto plány navrhuje 865 miliárd eur. Kohézna politika pritom zostáva jedným z pilierov rozpočtu a návrh počíta aj s osobitným priestorom pre mestá, vidiecke oblasti a menej rozvinuté regióny.

2 bilióny € navrhovaný rozpočet EÚ 2028 – 2034	~19,9 mld. € aktuálny návrh zdrojov pre SR v rámci NRPP
---	---

PRE SLOVENSKO BUDE KĽÚČOVÝ JEDEN PLÁN

Slovensko už prípravu svojho Národného a regionálneho partnerského plánu (NRPP) začalo. Vláda vo februári 2026 vymenovala Ladislava Šimka za splnomocnenca vlády SR pre jeho prípravu. Podľa MIRRI SR by Slovensko mohlo podľa aktuálneho návrhu v rámci NRPP v rokoch 2028 – 2034 disponovať približne 19,9 miliardy eur. Ide však o návrhovú sumu, nie o definitívne pridelené zdroje. Dôležité je, že príprava už nemá byť iba záležitosťou ministerstiev. Do pracovných platforiem vstupujú samosprávy, podnikateľský a občiansky sektor aj odborní partneri. V júli 2026 MIRRI zdôraznilo, že budúce obdobie nebude jednoduchým pokračovaním súčasného. Pre mestá a obce je preto dôležité vstupovať do diskusie o prioritách ešte predtým, ako vzniknú konkrétne výzvy.

ČO TO MÔŽE ZNAMENÁŤ PRE MESTÁ A OBCE?

Prvou zmenou je **väčší dôraz na strategickú pripravenosť**. Úspešná samospráva nebude môcť čakať na zverejnenie výzvy a až následne hľadať projekt. Už dnes by mala vedieť pomenovať svoje hlavné rozvojové problémy, mať pripravený zásobník projektov, dáta o území, majetkovo-právne vzťahy a tam, kde je to možné, aj projektovú dokumentáciu.

Druhou témou je **merateľný výsledok**. Navrhovaná architektúra rozpočtu smeruje k väčšiemu dôrazu na výkon a dosiahnuté ciele. To môže zvýhodniť projekty, pri ktorých mesto dokáže vysvetliť nielen čo chce postaviť alebo kúpiť, ale aký problém tým rieši, koho sa zmena dotkne a ako bude výsledok merať.

Tretou príležitosťou je **partnerstvo**. Európska komisia pri partnerských plánoch výslovne počíta so spoluprácou členských štátov, regiónov, miestnych komunít a ďalších aktérov. Pre slovenské mestá to vytvára priestor na spoločné projekty s univerzitami, podnikmi, občianskymi organizáciami či susednými samosprávami – najmä tam, kde problém presahuje administratívnu hranicu jedného mesta.

Dobrou správou pre cezhraničnú spoluprácu je, že Komisia navrhuje zachovať Interreg. Pre obdobie 2028 – 2034 je navrhnutých približne 10,2 miliardy eur a zachované majú zostať štyri súčasné typy programov aj 80-percentná miera spolufinancovania EÚ. Návrh však počíta s výkonnejším prístupom, reformným rozmerom a rýchlejšim čerpaním. Aj tu preto bude výhodou mať partnerstvá a projektové zábery pripravené ešte pred štartom obdobia.

ČAKAŤ NA PRVÉ VÝZVY BUDE NESKORO

Finálna podoba rozpočtu nasledujúceho programového obdobia ešte nie je schválená. Návrh Komisie musí prejsť rokovania-
mi členských štátov a Európskeho parlamentu a viaceré parametre sa môžu zmeniť. Slovensko zároveň schválilo svoju rámcovú pozíciu k novému viacročnému finančnému rámcu uznesením vlády č. 624/2025.

Pre samosprávy je však hlavný odkaz zrozumiteľný už dnes: obdobie 2028 – 2034 sa nezačne prvou výzvou. Začína sa prípravou priorít, kvalitných projektov, dát a partnerstiev teraz.

ČO BY MALI SAMOSPRÁVY PRIPRAVIŤ UŽ V ROKU 2026

Samosprávy by už dnes mali **aktualizovať svoj zásobník projektov a zoradiť ho podľa reálnych potrieb územia**, nie podľa toho, aké výzvy očakávajú. Pri jednotlivých zámeroch je dôležité doplniť dáta a merateľné ukazovatele, jasne pomenovať problém, ktorý má projekt riešiť, jeho východiskový stav aj očakávanú zmenu po realizácii. Perspektívne projekty je vhodné postupne posúvať do vyššej miery pripravenosti – vyriešiť vlastnícke vzťahy, potrebné povolovací procesy či projektovú dokumentáciu tam, kde je to účelné. Zároveň bude čoraz dôležitejšie **budovať partnerstvá** s okolitými samosprávami, VÚC, univerzitami, podnikateľským a občianskym sektorom či cezhraničnými partnermi. Súčasťou prípravy by malo byť aj aktívne sledovanie tvorby slovenského **Národného a regionálneho partnerského plánu (NRPP)** a zapájanie sa do partnerských platforiem a diskusií o budúcich prioritách.

Informácie spracovala Mgr. Petronela Klačanská, PhD., Smart Cities klub, o. z., na základe aktuálne dostupných dokumentov a materiálov Európskej komisie, slovenských inštitúcií a programov európskej územnej spolupráce.

Článok vychádza zo stavu k 25. augustu 2026. Uvedené finančné objemy a pravidlá pre obdobie 2028 – 2034 sú návrhmi a počas rokovaní Rady EÚ a Európskeho parlamentu sa môžu zmeniť.

Zdroje

- Európska komisia: EU budget 2028–2034 – návrh viacročného finančného rámca a vysvetlenie Národných a regionálnych partnerských plánov (commission.europa.eu).
- Európska komisia: Cohesion at the core of EU's future – factsheet ku kohéznej politike po roku 2027.
- Interreg / Interact: materiály k návrhu Interregu pre obdobie 2028 – 2034 a prezentácia MFF Post 2027.
- MIRRI SR: príprava Národného a regionálneho partnerského plánu, informácie z 19. 2., 10. 3., 12. 3. a 14. 7. 2026.
- Úrad vlády SR: Rámcová pozícia Slovenskej republiky k viacročnému finančnému rámcu EÚ na roky 2028 – 2034, uznesenie vlády SR č. 624/2025.

Horúčavy už nie sú iba environmentálny problém. Budú mestá počas horúčav bezpečné pre život?

Vlny horúčav dnes predstavujú pre mestá a regióny konkrétny manažérsky, zdravotný aj ekonomický problém. Prehrievanie verejných priestorov komplikuje fungovanie škôl, zvyšuje tlak na zdravotníctvo, sociálne služby aj dopravu a zároveň zvyšuje energetickú spotrebu miest. Extrémne teploty pritom neohrozujú iba zdravie zraniteľných skupín. Ovplyvňujú každodenné fungovanie samospráv, pripravenosť infraštruktúry aj schopnosť miest reagovať na klimatické riziká.

Mnohé mestá už dnes čelia situáciám, keď sa počas leta prehrievajú školy, domovy sociálnych služieb, nemocnice, či sídliská bez dostatku zelene. Tropické noci bez ochladenia zvyšujú zdravotné riziká, znižujú komfort obyvateľov a negatívne vplyvajú na produktivitu aj kvalitu života. S rastúcim počtom extrémne horúcich dní sa preto adaptácia na klimatickú zmenu stáva jednou z kľúčových tém strategického riadenia miest a regiónov.

Otázka už nestojí tak, či budú mestá musieť reagovať na vlny horúčav. Otázkou je, ktoré samosprávy začnú konať dostatočne skoro a systematicky. Európske misie ako „Adaptácia na zmenu klímy“ a „100 klimaticky neutrálnych a inteligentných miest“, rovnako ako mnohé ďalšie iniciatívy, preto upozorňujú, že mestá musia začať plánovať systematické adaptačné opatrenia už dnes, nie až po ďalšom rekordnom lete.

MESTÁ SA MENIA NA TEPELNÉ OSTROVY – ČO S TÝM?

Nie je už žiadnou novinkou, že veľkým problémom moderných miest je efekt mestského tepelného ostrova. Betón, asfalt a hustá zástavba absorbujú počas dňa obrovské množstvo tepla a následne ho vyžarujú aj počas noci. Výsledkom je, že centrum mesta môže byť o niekoľko stupňov teplejšie než okolité oblasti. Tento efekt výrazne zvyšuje zdravotné riziká počas horúčav.

Zaujímavým príkladom je Paríž, kde sa ukázalo, že historické zinkové strechy výrazne zvyšujú prehrievanie mesta. Podľa niektorých zdrojov je v ich blízkosti až o 10 °C teplejšie ako v okolí. Teploty nad strechami dosahovali počas horúcich dní extrémne hodnoty (až 80 °C) a mesto začalo investovať do zelených striech a ochladzovacích riešení.

Podobné problémy však riešia prakticky všetky európske mestá. Vlny horúčav už nie sú iba environmentálnou témou. Stávajú sa témou verejného zdravia, sociálnej politiky a bezpečnosti obyvateľov.

KTORÉ SKUPINY OBYVATEĽOV SÚ NAJOHROZENEJŠIE?

Keď sa hovorí o dopadoch extrémnych horúčav, najčastejšie sa spomínajú **seniori**. A oprávnene. Práve naši najstarší obyvatelia patria medzi skupiny, ktoré znášajú vysoké teploty najťažšie. S pribúdajúcim vekom sa znižuje schopnosť organizmu regulovať telesnú teplotu, častejšie sa vyskytujú chronické ochorenia a mnohí seniori zároveň žijú osamelo. Počas tropických dní tak môže kombinácia dehydratácie, vyčerpania a zdravotných komplikácií predstavovať vážne riziko. Pre samosprávy to znamená rastúci tlak na sociálne služby, zdravotnú starostlivosť aj krízovú pripravenosť miest.

ZRANITEĽNÝCH SKUPÍN JE OVEĽA VIAC NEŽ LEN SENIORI

Ak však chcú mestá pripraviť kvalitné adaptačné opatrenia, nemôžu zostať iba pri tejto skupine obyvateľov. Horúčavy totiž zasahujú oveľa širšiu časť populácie a mnohé riziká zostávajú stále podceňované.

Jednou z najčastejšie prehliadaných skupín sú **malé deti**. Odborné zdravotnícke štúdie upozorňujú, že detský organizmus reaguje na extrémne teploty odlišne než organizmus dospelého človeka. Deti majú menej efektívnu termoreguláciu, rýchlejšie sa prehrievajú a zároveň si často neuvedomujú smäd alebo prvé príznaky vyčerpania. Problém je ešte výraznejší v mestskom pro-

stredí, kde sa prehrievajú školy, škôlky, ihriská aj verejné priestory. Práve preto sa otázka tieňa, zelene a ochladzovania verejných priestorov netýka iba komfortu obyvateľov. Ide o priamu ochranu zdravia detí počas letných mesiacov.

Významné riziká prinášajú horúčavy aj pre **ľudí s chronickými ochoreniami**. Kardiovaskulárne a respiračné problémy patria počas extrémnych teplôt medzi najčastejšie príčiny zdravotných komplikácií. Horúčavy zvyšujú záťaž na srdce, zhoršujú kvalitu ovzdušia a v kombinácii so znečistením vzduchu vytvárajú mimoriadne nebezpečné prostredie najmä vo veľkých mestách. Mestá preto nemôžu riešiť klimatickú adaptáciu oddelene od verejného zdravia. Obe témy sa čoraz viac prepájajú.

Rastúcim problémom je aj **sociálna zraniteľnosť obyvateľov** počas horúčav. Nie každý má rovnaké možnosti ochrany pred extrémnym teplom. Ľudia žijúci v nekvalitnom bývaní, v prehriatych bytoch bez zelene alebo v domácnosti bez možnosti chladenia sú vystavení výrazne vyššiemu riziku. Mimoriadne ohrození sú aj osamelí seniori či **osoby bez domova**, ktoré nemajú prístup k bezpečnému a ochladenému priestoru. Klimatická adaptácia preto nie je iba environmentálnou témou. Stáva sa témou sociálnej spravodlivosti a rovnosti kvality života v mestách.

Na extrémne teploty zároveň doplácajú aj **ľudia pracujúci vo vonkajšom prostredí**. Stavební pracovníci, pracovníci technických služieb, kuriéri, vodiči verejnej dopravy či pracovníci údržby zelene čelia počas leta dlhodobému tepelnému stresu. Pre samosprávy to znamená potrebu prehodnocovať organizáciu práce, ochranu zamestnancov aj fungovanie verejných služieb počas extrémnych dní.

Práve preto by mestá a regióny mali začať vnímať adaptačné opatrenia ako investíciu do bezpečnosti a odolnosti celej komunity. Nestačí pripraviť všeobecné klimatické stratégie. Potrebne je pochopiť, ktoré skupiny obyvateľov sú najzraniteľnejšie, kde sa nachádzajú najrizikovejšie lokality a ako môžu samosprávy cielene znižovať zdravotné aj sociálne dopady extrémnych horúčav.

NAJVÄČŠÍM RIZIKOM JE NEPRIPRAVENOSŤ

Mestá nemusia začínať od nuly. Môžu sa inšpirovať riešeniami, ktoré už fungujú v iných regiónoch Európy. Najväčším rizikom dnes totiž nie je samotná horúčava, ale nepripravenosť na ňu. A práve preto klimatická adaptácia už nie je voľba. Je to otázka ochrany života.

DOBRA SPRÁVA JE, ŽE RIEŠENIA EXISTUJÚ

Európske misie dnes vytvárajú priestor na spoluprácu, výmenu skúseností aj financovanie konkrétnych opatrení. Ich veľkou výhodou je, že neponúkajú iba strategické dokumenty, ale aj priestor na pilotné projekty, partnerské siete a prístup k financovaniu. Pre mnohé samosprávy je totiž najväčšou prekážkou nie nedostatok riešení, ale nedostatok kapacít, skúseností alebo možností, ako začať. Práve preto je medzinárodná spolupráca čoraz dôležitejšia.

Portál misie „Adaptácia“

Tento portál napríklad ponúka metodiky na hodnotenie klimatických rizík, nástroje na plánovanie adaptačných opatrení či databázy osvedčených riešení z celej Európy. Rovnako táto platforma organizuje podujatia ako je napr. Príprava na extrémne horúčavy: Akčné plánovanie pre mestá a regióny ([Preparing for Extreme Heat: Action Planning for Cities and Regions](#)).

Portál misie „Mestá“ - NetZeroCities

NetZeroCities zároveň prepája mestá, odborníkov a partnerov, ktorí spoločne testujú nové riešenia v oblasti klimatek neutrality a odolnosti. Samosprávy môžu čerpať skúsenosti od miest, ktoré už zavádzajú chladiace koridory, adaptačné stratégie pre školy a nemocnice, systémy včasného varovania pred horúčkami alebo nové prístupy k plánovaniu verejného priestoru.

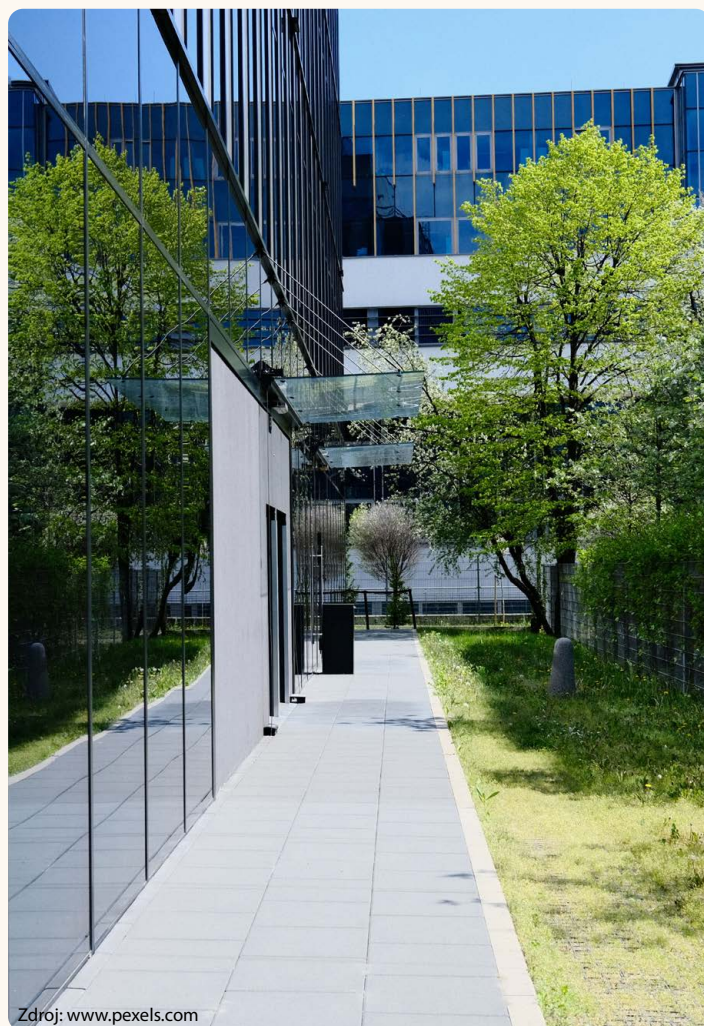
Najväčším prínosom však je, že mestá sa dnes môžu učiť z reálnych skúseností iných. Nemusia opakovať rovnaké chyby a môžu rýchlejšie zavádzať opatrenia, ktoré už v praxi priniesli výsledky. V čase, keď extrémne horúčavy zasahujú čoraz viac obyvateľov, je práve rýchlosť implementácie jedným z rozhodujúcich faktorov úspešnej adaptácie.

Aj vďaka takýmto portálom už samosprávy nemusia hľadať riešenia osamote. Vďaka európskym misiám majú prístup k skúsenostiam, dátam aj príkladom dobrej praxe z celej Európy. To im umožňuje rýchlejšie zavádzať funkčné riešenia a vyhnúť sa chybám, ktoré už iné samosprávy prekonal.

Práve rýchlosť reakcie bude v nasledujúcich rokoch rozhodovať o tom, ktoré mestá dokážu ochrániť zdravie, kvalitu života a bezpečnosť svojich obyvateľov počas extrémnych horúčav. Klimatická adaptácia preto prestáva byť témou vzdialenej budúcnosti. Stáva sa jednou z najdôležitejších úloh dnešného riadenia miest a regiónov.

Erika Jankajová,

kontaktný bod Misie EÚ a koordinátorka EÚ partnerstiev, CVTI SR

Zdroj: www.pexels.com

Samosprávy ako kľúčový partner prevencie kriminality

Združenie miest a obcí Slovenska (ZMOS) na pôde Ministerstva vnútra SR podpísalo memorandum o spolupráci v oblasti prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti, budovanie bezpečného a inkluzívneho prostredia.

Memorandum nadväzuje na prebiehajúcu spoluprácu a spoločný záujem pokračovať už v rozbehnutej spolupráci pri ochrane mäkkých cieľov na školách a zároveň ju rozšíriť o ďalšie aktivity zamerané na bezpečnosť miest a obcí, seniorov, rodín a detí.

„Bezpečnosť ľudí sa začína tam, kde žijú, pracujú, chodia do školy a trávajú svoj každodenný život. Mestá a obce poznajú svoje prostredie, potreby obyvateľov aj konkrétne riziká. Preto považujeme za dôležité, aby samospráva nebola iba prijímateľom opatrení, ale aktívnym partnerom pri ich príprave a realizácii,“ uviedol predseda ZMOS Jozef Božík.

Spolupráca sa bude týkať výmeny informácií a odborných poznatkov, identifikácie bezpečnostných rizík, prípravy preventívnych programov, osvetu a vzdelávania, zdieľania príkladov dobrej praxe či prípravy spoločných aktivít a informačných kampaní. Osobitná pozornosť bude venovaná zraniteľným skupinám a prevencii vo vzťahu k deťom, mladým ľuďom, rodinám a seniorom.

Projekt Agriwow má zvýšiť záujem o štúdium pôdohospodárskych odborov

Zatraktívnenie moderného pôdohospodárstva, prepojenie teórie výučby žiakov 7., 8. a 9. ročníka základných škôl s reálnou praxou v oblasti pôdohospodárstva i podpora a sprevádzanie žiakov a rodičov pri hľadaní profesionálnej cesty v sektore pôdohospodárstva je cieľom nového projektu Agriwow. Zapojil sa do neho aj ZMOS.

Spolu s ďalšími partnermi (Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, Štátny inštitút odborného vzdelávania, Národný inštitút vzdelávania a mládeže, Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora, AGRION – Združenie dodávateľov pôdohospodárskej techniky v SR a Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre) je ZMOS signátorom Memoranda o spolupráci pre implementáciu projektu Agriwow.

„Za dôležité považujeme aj vytváranie stabilnej siete partnerov v oblasti pôdohospodárstva zabezpečujúcich, že obsah vzdelávania zodpovedá potrebám praxe, podporuje inovácie a vytvára príležitosti na odbornú prípravu, stáže a celoživotné vzdelávanie,“ poznamenal predseda ZMOS Jozef Božík s tým, že táto téma je veľmi dôležitá pre budúcnosť našej krajiny.

„Dnešné poľnohospodárstvo už nie je také, aké ho poznáme zo starších filmov. Je o modernej technike, digitalizácii i o využívaní umelej inteligencie. Je to rovnako pútavá práca ako v iných sektoroch, len možno o tom častokrát nevedia nielen žiaci základných škôl, ale ani ich rodičia. A toto chceme zmeniť,“ dodal Jozef Božík.

Budúce eurofondy majú priniesť rozvoj do všetkých miest a obcí

Predseda Združenia miest a obcí Slovenska (ZMOS) Jozef Božík rokoval so splnomocnencom vlády SR pre Národný a regionálny partnerský plán Ladislavom Šimkom o príprave Slovenska na nové programové obdobie eurofondov 2028 – 2034.

Témou pracovného stretnutia bol aktuálny priebeh prípravy nového programového obdobia, zapojenie miestnej územnej samosprávy a vytvorenie podmienok na efektívne využívanie európskych zdrojov priamo v regiónoch.

ZMOS na rokovaní opätovne zdôraznil požiadavku, aby minimálne 30 % alokácie budúcich eurofondov smerovalo priamo do miest a obcí. Mestá a obce musia mať reálny priestor rozhodovať o investíciách, ktoré vychádzajú z potrieb územia a prinášajú konkrétne výsledky pre obyvateľov.

Predseda ZMOS zároveň informoval o rokovaní a rozvíjanej spolupráci s Integrovanou sieťou regionálnych rozvojových agentúr (IS RRA). Cieľom ZMOS je prepájať kapacity samospráv a partnerov pôsobiacich priamo v regiónoch tak, aby sa možnosti financovania a prípravy projektov dostali do čo najširšieho územia – ku všetkým mestám a obciam bez ohľadu na ich veľkosť či polohu.

ZMOS bude pri príprave nového programového obdobia presadzovať územný a partnerský prístup tak, aby žiadne mesto ani obec nezostali mimo možností rozvoja podporovaného z európskych zdrojov.

Nové psychoaktívne látky a nové riziká pre deti a mladých ľudí

Nové psychoaktívne látky a ďalšie rizikové produkty sa k deťom a mladým ľuďom dostávajú novými spôsobmi, prostredníctvom predajných automatov, predajní aj online priestoru. Združenie miest a obcí Slovenska (ZMOS) preto vstupuje do preventívnej kampane Združenia STORM a obe organizácie zároveň podpisom Memoranda o vzájomnej spolupráci vytvárajú rámec pre dlhodobejšiu odbornú, informačnú a preventívnu spoluprácu.

ZMOS zároveň chce otvoriť diskusiu o legislatívnej možnosti, aby mestá a obce mohli na svojom území regulovať umiestňovanie predajných automatov ponúkajúcich psychoaktívne alebo iné rizikové výrobky, najmä z pohľadu ochrany detí a mladistvých.

Cieľom spolupráce je dostať overené a prakticky využiteľné informácie bližšie k mestám a obciam, školám, rodičom, odborným pracovníkom a samotným mladým ľuďom.

ZMOS bude prostredníctvom svojich komunikačných kanálov a členskej základne podporovať šírenie odborných preventívnych informácií pripravených Združením STORM a zároveň prinášať spätnú väzbu z miest a obcí o problémoch, s ktorými sa samosprávy stretávajú priamo v území.

Michal Paška, Združenie miest a obcí Slovenska

Návrat zo zahraničia ako návod na modernejšiu samosprávu

Mnohé slovenské mestá a obce dnes čelia tichej výzve v podobe odlivu mladých talentov a podinvestovanej infraštruktúry. Dá sa tento trend zvrátiť a priniesť do spravovania vecí verejných svieži, európsky pohľad? O tom, ako sa pretavujú skúsenosti zo štúdií na Islande či inšpirácie zo severského Fínska do každodennej praxe komunálnej politiky, sme sa rozprávali so starostom mestskej časti Košice-Západ, Marcelom Vrchotom. V rozhovore otvorene pomenúva priepastné rozdiely vo financovaní slovenských a českých samospráv, hovorí o zavádzaní praktických smart riešení – od elektronických zámkov na kontajnerových stojiskách až po viacúčelové kryty civilnej ochrany – a vysvetľuje, prečo má stále zmysel vracieť sa domov a budovať moderné Slovensko zdola.

Prežili ste čas v zahraničí, no rozhodli ste sa vrátiť a vstúpiť do slovenskej komunálnej politiky. Čo bolo pre Vás tým hlavným zlomovým momentom?

Jedným zo zlomových momentov bol môj študijný pobyt na Islande v roku 2006. Pred odchodom som musel podať daňové priznanie. Ako cudzinca ma šokovalo, aké to bolo jednoduché – pár údajov v internetbankingu, jeden podpis na úrade a bolo vybavené. Vtedy som si povedal: „Ak to takto funguje tam, prečo by nemohlo aj u nás?“

Zároveň si uvedomujem, že ak všetci šikovní ľudia odídu, krajina sa sama od seba neposunie. Preto som sa rozhodol vrátiť do Košíc a prispieť k tomu, aby veci doma fungovali moderne, jednoducho a normálne.

Mladí ľudia často odchádzajú za celkovou kvalitou života. Čo dnes slovenskej samospráve najviac chýba, aby dokázala konkurovať moderným európskym mestám?

Je to o celkovom prostredí, ale aj o peniazoch. Samosprávy na Slovensku potrebujú výrazne viac zdrojov, aby znížili investičný dlh – či už ide o cesty, chodníky,

zeleň alebo verejné služby. Človek posudzuje kvalitu života podľa svojho najbližšieho okolia, keď ráno vyjde pred dom.

Improvizácia nemôže dlhodobo nahrádzať systémový prístup. Stačí sa pozrieť do Česka, kde majú samosprávy na obyvateľa o 40 % viac peňazí (cca 500 až 600 eur na hlavu). S takým rozpočtom by sme dokázali pre občanov urobiť nepomerne viac. Mladí ľudia cestujú a očakávajú doma rovnaký štandard. Ak im ho neponúkneme, neudržíme ich.

Ktorú konkrétnu skúsenosť alebo smart riešenie zo zahraničia sa Vám už podarilo pretaviť do praxe v mestskej časti Košice-Západ? A kde narážate na limity?

Keď som v roku 2018 nastúpil, začali sme od základov – na matrike sme ako prví v Košiciach zaviedli vyvolávací systém, platbu kartou či elektronické objednávanie. Zavedením týchto drobností sa okamžite mení pocit občanov z návštevy úradu.

Moderné technológie využívame aj pri odpadoch. Kontajnerové stojiská osádzame elektronickými zámkami na čip, ktoré vieme na diaľku spravovať a vďaka dátam monitorovať intenzitu ich využívania. Veľkou témou je pre nás aj zelená a modrá infraštruktúra – investujeme do projektov na zadržiavanie dažďovej vody na sídlisku Terasa. Nedávno ma vo Fínsku inšpiroval ich pragmatický prístup ku krízovej infraštruktúre: plánujeme viacúčelové objekty, napríklad podzemné garáže či komunitné priestory, ktoré môžu v prípade núdze slúžiť ako bezpečnostné kryty.

Najväčším limitom u nás je čas a byrokracia. Hoci sú prísne pravidlá pri verejných zdrojoch potrebné, prísna administratíva často vedie len k zbytočnému zdržaniu, nie k lepšej kontrole.

Ako môžu samosprávy bojovať s odchodom mladých ľudí a čo primátori či starostovia môžu urobiť hneď dnes?

Mestá a obce by mali oveľa viac komunikovať svoje unikátne výhody. Nemusíme byť všetci metropolami. Výhodou menších mestských častí či miest je koncept „15-minútového mesta“ – všetko je na skok, bez zápch a s prírodou na dosah. Dôležitý je aj lokálpatriotizmus a budovanie vzťahu k miestu, kde žijeme.

Čo by ste odkázali odborníkom a scestovaným ľuďom, ktorí váhajú, či sa vrátiť na Slovensko?

Návrat dnes neznamena stratu kariéry ani nižší príjem – vďaka technológiám môžete žiť na Slovensku a pracovať pre globálny trh. Ľudia so zahraničnými skúsenosťami prinášajú nový pohľad a nápady. Slovensko ani naše mestá sa samy od seba nezlepšia. Nikto to za nás nespraví, je to na nás.

Peter Hurtík

Elektromobil nepresvedčí ekológiou, ale tichom a pohodlím

Zakladateľ a CEO portálu mojelektromobil.sk Michal Chabada v rozhovore vysvetľuje, prečo Slovákov k elektromobilite napokon nepresvedčí ekológia, ale nízke náklady na kilometer, ticho a okamžitý výkon pri jazde. Vyvracia mýtus o rýchlo degradujúcich batériách, počíta, koľko dokáže ušetriť firma s vlastnou flotilou, a hodnotí, ktoré slovenské mestá berú elektromobilitu naozaj systémovo. Upozorňuje tiež, že najväčšou hrozbou pre eurofondy na bezemisnú dopravu nie je nezaujem ľudí, ale pomalá a nepredvídateľná byrokracia štátu.

MojeElektromobil

Funguje na Slovákov pri kúpe elektromobilu najlepšie úspora, výkon, alebo niečo úplne iné, čo by človek nečakal?

Dominujú priame finančné úspory na prevádzke a nízke celkové náklady na vlastníctvo (TCO), no prekvapivým psychologickým spúšťačom je jazdný komfort a ticho, nie primárne ekológia. Slováci reagujú najmä na nízke náklady na kilometer pri domacom alebo firemnom nabíjaní a minimálny servis.

Zaujímavá je však skúsenosť z predváždzacích jázd – ľudí často presvedčí okamžitá dostupnosť výkonu a plynulé zrýchlenie bez preradovania. Veľkým lákadlom je aj možnosť nasadnúť do vyhriateho alebo vychladeného auta cez mobilnú aplikáciu bez štartovania motora, či komfort „domáceho tankovania“ čiže nabíjania v noci za lacnejší tarif, keď odpadá nutnosť chodiť na čerpacie stanice.

Aký mýtus o elektromobiloch by ste chceli raz a navždy vyvrátiť?

Určite ten, že batéria sa po 5 rokoch zničí a jej výmena stojí viac ako celé auto, prípadne že elektrická sieť pri rozmachu elektromobility skolabuje. Reálne dáta z flotíl ukazujú, že moderné akumulátory (LFP a NMC) strácajú po 200 000 km zvyčajne len 8 až 12 % kapacity. Bežná garancia výrobcom je navyše 8 rokov alebo 160 000 km na zachovanie 70–80 % kapacity.

Pokiaľ ide o sieť, väčšina elektromobilov sa nabíja v čase minimálneho odberu a inteligentné riadenie záťaže tzv. smart charging sieť dokonca stabilizuje. Zabúda sa aj na bezpečnosť – švédske či americké dáta

ukazujú, že elektromobily majú 20- až 80-krát nižšiu pravdepodobnosť požiaru ako spaľovacie autá. A batéria po skončení v aute nekončí na smetisku, prechádza do stacionárnych úložísk a dnešné recyklačné technológie z nej dokážu získať späť vyše 95 % kľúčových kovov.

Koľko môže firma reálne ušetriť ročne, keď prejde na elektromobily?

Pri ročnom nájazde 30 000 km dokáže firma ušetriť 2 000 až 3 500 € ročne len na palive a servise na jedno auto. Pri desaťčlennej flotile tak hovoríme o celkovej úspore 25 000 až 35 000 € ročne.

Elektromobil nemá olej, sviečky, rozvody, spojku ani zložené výfukové systémy a vďaka rekuperácii sa brzdné obloženie opotrebováva až o 60 % pomalšie. K tomu si prirátajte nulovú cestnú daň, zrýchlené odpisy za dva roky a výrazný plusový bod pre ESG reporting, ktorý je dnes kľúčový pri získavaní zákaziek a úverov v bankách.

V kontexte smart cities, ktoré slovenské mesto je na elektromobilitu najlepšie pripravené a čo robí inak?

Bratislava dominuje z pohľadu hustoty nabíjacej infraštruktúry a objemu flotily, zatiaľ čo mestá ako Žilina či Trenčín vynikajú systémovým smart prístupom k mestskej doprave. Najlepšie mestá nebudujú len samotné stojany, ale spájajú nabíjaciu infraštruktúru s parkovacou politikou, rezidentskými kartami a elektrifikáciou mestskej flotily či odvozu odpadu.

Mali by eurofondy na elektromobilitu ísť skôr do dotácií na nákup, do nabíjačiek, alebo do firemných flotíl?

Najvyšší multiplikačný efekt má jednoznačne kombinácia podpory firemných

flotíl a budovania infraštruktúry na sídliskách a v menej rozvinutých regiónoch. Firmy tvoria až 80 % nákupov nových áut na trhu. Ak podporíte firmu, toto auto sa po 3 až 4 rokoch lízingu dostane na sekundárny trh ako dostupné ojazdené vozidlo pre bežných ľudí.

Firemné autá navyše najazdia násobne viac kilometrov, takže nahradenie jedného spaľovacieho firemného auta ušetrí podstatne viac emisií. Čo sa týka infraštruktúry – rýchlonabíjačky pri diaľniciach si komerčne obhájí súkromný sektor. Eurofondy sú však kľúčové pre budovanie pomalého AC nabíjania na sídliskách, kde je návratnosť pre súkromných operátorov dlhšia, no pre občanov bez vlastnej garáže je to absolútna podmienka.

Slovensko riskuje stratu eurofondov na bezemisnú dopravu. Kde je najväčšia chyba? V politike, v ľuďoch, alebo v byrokracii?

Najväčší problém spočíva v byrokracii a pomalých procesoch štátnej správy, ktoré sú znásobené politickou nestabilitou a chýbajúcou dlhodobou stratégiou. Kým ľudia aj firmy o túto transformáciu záujem majú, narážajú na zlyhanie štátneho aparátu.

Kritickým úzkym hrdlom sú povoloňacie procesy a pripájanie do distribučnej sústavy, ktoré u nás trvajú 12 až 24 mesiacov, čo je dvojnásobok oproti západnej Európe. Druhým problémom je absencia predvídateľného prostredia. Kým v susedných krajinách fungujú viacročné a stabilné dotačné schémy, na Slovensku sa podmienky a termíny výziev neustále presúvajú, rušia a menia, čo odrádza investorov aj flotilových manažérov od dlhodobého plánovania.

Lubomír Glasa

eFleet Day 2026

Truck&Bus&Van

X-bionic Sphere, Šamorín

13.10. 2026

Jediná konferencia o elektrifikácii nákladnej
a autobusovej doprave na Slovensku

Organizujú

 MôjElektromobil

 SEVA Slovak Electric
Vehicle Association

 NearCharger

PRINESTE SVOJE ZNALOSTI A SKÚSENOSTI TAM, KDE SA ROZHODUJE

Smart Cities Klub je most medzi samosprávami, odborníkmi a firmami. Prekladáme know-how do jazyka, ktorému rozumie primátor i starosta.

 Smart Cities Klub
Knowledge Expert

Váš výskum má hodnotu až vtedy, keď mení realitu samospráv.

Pre akademický a neziskový sektor.

 Smart Cities Klub
Market Expert

Viete, čo trh reálne dokáže pre samosprávy, za koľko a s akými rizikami.

Pre podnikateľský sektor.

**Happy
Smart
Cities**

Oslovte samosprávy priamo so svojimi riešeniami, skúsenosťami a informáciami.

Napíšte nám e-mail a dohodneme si stretnutie, na ktorom spoločne nájdeme riešenie na mieru práve pre Vás.

24+

členských samospráv

10+

rokov skúseností

SIEŤ

odborníkov naprieč Slovenskom

TVORME BUDÚCNOSŤ SLOVENSKÝCH SAMOSPRÁV SPOLOČNE.

www.smartcitiesklub.sk

info@smartcitiesklub.sk